

Mbuli Yedi iwandikwe ni Maliko Ulongoelo

Mbuli Yedi iwandikwe ni Maliko ni kitabu kimwenga mwe vitabu vine ve Ndagano Im'pya vikulonga wikazi wa Yesu Kilisito. Vitabu ivo ivine nivo vikwitangwa Mbuli Yedi, vawandikagwa ni Matayo na Maliko na Luka na Yohana, aho Yesu eze ande kabanika. Mbuli Yedi iwandikwe ni Maliko nicho kitabu kigihi mwe vitabu vose ve Mbuli Yedi. Iviyaiviya chahuwilwa kugamba nicho kitabu cha nk'hongo kuwandikwa mwe vitabu vose ve Mbuli Yedi. Naho nekiwandikwa mwo mwaka milongo mtandatu na mishano kubula milongo mfungate kulawa aho eze elekwe Yesu Kilisito. Wamanyi wengi wahuwila kugamba chawandikagwa ukwo Loma kwa mbuli yo kuwagela moyo want'hu wamhuwile Kilisito wa ukwo Loma.

Iviyaiviya Maliko amanyikaga kwa zina dya Yohana Maliko. Wadamanyaga ndima hamwenga na mwigala ulosi Paulo na Balinaba. Mna nt'hogola yakwe yabanikaga ludodo aho awalekaga weyawe mwe nt'hambo yo kubilikiza Mbuli Yedi Imitendele 13:13 Naho akajika, Maliko atambaga na Balinaba Imitendele 15:37-39. Iviyaiviya Maliko andaga mbwiyaye mkulu ywa Petulo 1 Petulo 5:13. Hamwenga na kugamba Maliko hauone wikazi wa Yesu, wamanyi wahuwila kugamba Maliko awandikaga vitendese kulawa kwo uwona ulavigwe ni Petulo, na uwo niyo

ink'hongelo ye Mbuli Yedi iwandikwe ni Maliko. Mwe kitabu iki Maliko ataila kwa wanamp'hina na mahinizo ya Yesu kwa mazuwa aya yo uheelo.

Yemndani

Maliko atambalisa ikitabu 1:1-13.

Naho Maliko atambalisa ndima ya Yesu umwo andaga Galilaya 1:14-8:21.

Naho atambalisa int'hambo ya Yesu kuita Yelusalemu 8:22-10:52.

Maliko abindiliza kuwandika mwe mbuli ya Yesu ivo andaga Yelusalemu hamwenga ne file no kuuyuka kwa Yesu 11:1-16:8

Mabilikizi ya Yohana Mbatizi

Matayo 3:1-12; Luka 3:1-18; Yohana 1:19-28

¹ Ino niyo Mbuli Yedi ya Yesu Kilisito, Mwana Mnungu. ² Ikukonga engu ivo iwandikwe ni mlotezi ywa Mnungu Isaya.

“Mnungu agambaga, ‘Nenimsigiile mwigala Ulosi ywangu akulongoele, akuunga akudamanyile sila yako.’

³ Izwi dya mnt'hu akubongeela kwe nyika, ‘Ikeni lumwe sila ya Zumbe, chululeni lwombokelo lwakwe!’ ”

⁴ Ivo Yohana Mbatizi alailaga mwe dijangwa, akabilikiza na kubatiza want'hu, akawagamba, “Kweiiileni mbatizwe, Mnungu awausileni wavu wenyu.” ⁵ Niyo want'hu wose we isi ya Uyahudi na mzi wa Yelusalemu wambasa wamtegeleze Yohana, wakakweiila wavu wawe, niyo wabatiziwa mo mto Yolodani.

⁶ Yohana avalaga valo didamanywe kwa mazoya ya ngamia, na mkoa wa nk'hingo mwe

kigudi. Nk'hande yakwe yandaga sige na uki. ⁷ Andaga akabilikiza kugamba, “Eyuko akwiza uyo miye nimlongoele, naho ana udahi kujink'ha miye. Miye hiwagilwe kufunama no kuhambula sigi ze vilatu vakwe. ⁸ Miye nawabatizani kwa mazi, mna uyo akwiza naawabatizeni kwa Muye ywa Mnungu.”

Kubatizwa na kugezigwa kwa Yesu

Matayo 3:13-4:11; Luka 3:21-22, 4:1-13

⁹ Mwa mazuwa yadya, Yesu niyo eza kulawa Nazaleti mzi wa Galilaya, niyo abatizwa ni Yohana mwo mto Yolodani. ¹⁰ Aaho eze alawe mwa mazi, aonaga mbingu zikagubuka, Muye ywa Mnungu niyo amwizila enga suwa niyo amkima. ¹¹ Naho izwi kulawa kwe mbingu dye-vikaga dikagamba, “Weye ni weye Mwanangu nikuungise, hyelelwa na weye.”

¹² Aaho Muye ywa Mnungu amlongozaga kuita kwe dijangwa. ¹³ Ekalaga uuko mazuwa milongo mine akagezigwa nu Mwavu. Ekalaga na makala ya kwe mbago, mna watumigwa wa kwe mbingu wezaga kumwambiza.

Yesu asagula wanamp'hina wa nk'hongo

¹⁴ Yohana eze avugailwe kwe divugailo, Yesu aitaga kwe isi ya Galilaya. Uko naakabilikiza Mbuli Yedi ya Mnungu kugamba, ¹⁵ “Lupisi lubula, Useuta wa Mnungu wi hagihi. Kweileni wavu wenyu, ihuwileni Mbuli Yedi!”

¹⁶ Umwo andaga akomboka mnk'handanda mwe bahali ya Galilaya. Niyo awaona Simoni na nduguye Anduleya, wadula wavu mwe bahali, kwaviya wandaga walowa samaki. ¹⁷ Yesu niyo

awagamba, “Nitimileni, name neniwatendeni mnde walowa wa want'hu.” ¹⁸ Aaho, wazilekaga zinyavu zawe niyo wantimila.

¹⁹ Eze agendegende awabwiilaga Yakobo hamwenga na nduguye Yohana, wana wa Zebedayo. Woho nawo wandaga mwe ngalawa yawe wakaziika lumwe zinyavu zawe. ²⁰ Aaho Yesu eze awaone, niyo awetanga. Niyo wamleka Zebedayo tati yawe mwe ngalawa akanda hamwenga na wandima wa maliho, woho niyo wantimila Yesu.

Yesu amhonya mta mp'hepo

Luka 4:31-37

²¹ Yesu na wanamp'hina wakwe waitaga mwo mzi ukwitangwa Kapelinaumu. Mwe Sabato, nuko kugamba ni zuwa dya kuhumula, Yesu engilaga mwe nyumba ya Mnungu, niyo akonga kuwahiniza want'hu. ²² Want'hu wose wantegelazaga niyo wehelwa ivo andile akahiniza, kwaviya handile akahiniza enga wahinizi wawe we miko, mna ni enga mnt'hu mta udahi.

²³ Mdya mwe nyumba ya Mnungu mwandaga na mta mp'hepo, ahadya niyo agutila, ²⁴ “Kina mbwai na weye Yesu wa Nazaleti? Haluse kwiza ukikome? Hikumanya weye ni weye Akukile ywa Mnungu!”

²⁵ Yesu niyo aitivila idya mp'hepo, “Nyamala! Naho umfose mnt'hu uyo!” ²⁶ Idya imp'hepo niyo yamgela yudya mnt'hu kifafa niyo yailisa, akajika niyo yamfosa. ²⁷ Want'hu wose weheelagwa wakauzana, “Ino mbwai? Mahinizo aya mahya?”

Kwaviya kwa udahi mnt'hu uyu alava mp'hepo, nazo zamwiva!”

²⁸ Ivo mbuli zakwe Yesu niyo zagendesa mwe ziisi zose zimnk'handa ye Galilaya.

Yesu awahonya want'hu wengi

Matayo 8:14-17; Luka 4:38-41

²⁹ Ahadya weze wafose mwe nyumba ya Mnungu, Yesu aitaga na Yakobo na Yohana, mwe nyumba ya Simoni na Anduleya. ³⁰ Nine dya mkaziwe Simoni andaga mo lusazi hakudaha. Ahadya weze wabule, niyo wamgambila Yesu mbuli idya. ³¹ Yesu niyo asogela hagihi ha yudya mnyonge. Amtozaga mkono no kumwinula. Udy a unyonge niyo wamlekela, naye niyo akonga kuwakont'hela.

³² Kisingi, zuwa dize diswe, want'hu wamlete-laga wanyonge na wata mp'hepo. ³³ Want'hu wabindile ingi nawamema ho lwazo lwe nyumba.

³⁴ Yesu niyo awahonya want'hu wengi wandaga na maine ye hengi. Naho niyo awalava want'hu mp'hepo nyingi, mnaalo halekele mp'hepo ku-longa kwaviya zammanyaga.

Yesu abilikiza mwo mzi wa Galilaya

Luka 4:42-44

³⁵ Kilo kilo, Yesu niyo afosa hakaya, aitaga kunt'hu hekwiina want'hu, uko niyo akonga kulombeza Mnungu. ³⁶ Simoni na weyawe niyo wamzungula. ³⁷ Weze wamuwone, niyo wamgamba, “Want'hu wose wakuzungula weye.”

³⁸ Mna yehe niyo awagamba, “Kiteni mwe kaya zihagihi habilikize mbuli ya Mnungu uko nako. Kwaviya mbuli iyo niyo ilekile miye nize.”

³⁹ Niyo agenda mwe isi yose ya Galilaya, abilikiza mwe zinyumba zo kumvika Mnungu no kuzilava mp'hepo mwa want'hu.

*Yesu amhonya mta matana
Matayo 8:1-4; Luka 5:12-16*

⁴⁰ Mnt'hu mta matana niyo aita kwa Yesu, amhembelezaga akata kufika madi niyo amgamba, “Ukaunga, wadaha kunikukiza.”

⁴¹ Yesu niyo amwonela mbazi niyo achulula mkono wakwe, niyo amtoza. Niyo amgamba, “Naunga kukwambiza, ukuke!” ⁴² Ahadya niyo matana yakuka mwo mnt'hu yudya, niyo anda mgima.

⁴³ Yesu amgambaga aite, akamkanya akamgamba, ⁴⁴ “Kaulisa, use kumgambila mnt'hu yeyose mbuli ino. Mna ita kakelagise kwa mlava nt'hambiko, naho kwa kukukizwa kwako ukalave malavo enga ivo Musa alongile, inde uwona kwawe.”

⁴⁵ Mna yudya mnt'hu niyo afosa no kukonga kubilikiza mbuli idya hant'hu hose, vilekile Yesu adunduge kwingila mwo mzi asekuoneka. Niyo anda hant'hu haheina want'hu. Mna niyo want'hu wambasa kulawa kila hant'hu.

2

*Yesu amhonya mnt'hu aholole
Matayo 9:1-8; Luka 5:17-26*

¹ Yeze yomboke mazuwa mageke, niyo Yesu engila Kapelinaumu vituhu, want'hu niyo weva kugamba emwe nyumba. ² Niyo want'hu wengi wamema hata hakwasigale chumba, mpaka

mo lwazo. Yehe niyo awabilikiza ulosi wakwe kwawe. ³ Niyo weza want'hu wamwigaille Yesu mnyonge wawe aholole enulwe ni want'hu wane. ⁴ Kwaviya want'hu nawamemesa, hawadahile kumbwila Yesu. Niyo waponk'hola langa kulanga kwe nyumba idya, hadya andile Yesu. Niyo waseleza lusazi lwa yudya mnyonge.

⁵ Yesu eze aone mhuwi wawe, niyo angamba yudya mnyonge aholole, “Mwanangu, kuusilwa wavu wako.”

⁶ Wahinizi watuhu we Miko wandile mdyā mwe nyumba niyo wakonga kufanyanya mwe mioyo yawe, ⁷ “Nii uyu alonga ivi? Amhomola Mnungu! ni ani akudaha kuusa wavu uneva hi Mnungu ekedu!”

⁸ Ahadya Yesu niyo amanya moyo wakwe yadya nawakayafanyanya mwe mioyo yawe. Niyo awauza, “Nii mwafanyanya ivo mwe mioyo yenyu? ⁹ Mbuli mp'hufu ni ihi, kumgamba mta kuholola, ‘Kuusilwa wavu wako’, hegu kumgamba, ‘Inuka guha lusazi lwako wiite?’ ¹⁰ Mna, vileke mmanyē kugamba, Mwana Mnt'hu ana udahi wa kuwausila want'hu wavu wawe mwe isi.” Angamba du yudya mnt'hu aholomp'hale, ¹¹ “Nakugamba, kimala, guha lusazi lwako wiite kaya.”

¹² Ahadya yudya mnt'hu niyo akimaala no kuketwika lusazi lwakwe, niyo ahalawa want'hu wose wakamkaula. Want'hu wose weze waone viya, niyo wehelwa na kumtologa Mnungu wakagamba, “Hakinati kione mbuli enga ino!”

*Yesu amwitanga Lawi
Imitendele 9:9-13; Luka 5:27-32*

¹³ Yesu afosaga no kuita kunk'handa kwe bahali ya Galilaya. Want'hu wose niyo wambasa, yehe naye niyo awahiniza. ¹⁴ Umwo andaga akomboka, niyo amuona mnt'hu akwitangwa Lawi mwana Alifayo kekala mwe nyumba ya kutozela kodi. Niyo Yesu amgamba, “Nitimile.” Lawi niyo enuka no kumtimila.

¹⁵ Umwo Yesu andile akadya nk'hande mwe nyumba ya Lawi, fyo dya watoza kodi na wadya nawakagambigwa wata wavu nawakadya naye, hamwenga na wanamp'hina wakwe, kwaviya want'hu wengi nawakamtimila.

¹⁶ Wahinizi wamwenga we Miko wa Mafalisayo weze waone adya hamwenga na wata wavu na wakutoza kodi, niyo wawauza wanamp'hina wakwe, “Nii adya na want'hu enga awo?”

¹⁷ Yesu eze aweve, niyo awahitula, “Want'hu wagima hawakumuunga mlaguzi, mna wanyonge wamuunga. Hizile kuwetanga want'hu hewena wavu, mna wata wavu.”

Mbuli yo kufunga

Imitendele 9:14-17; Luka 5:33-39

¹⁸ Wanamp'hina wa Yohana Mbatizi hamwenga na wa Mafalisayo nawanda wakafunga. Want'hu wamwenga wezaga kwa Yesu kumuza, “Wanamp'hina wa Yohana na wa Mafalisayo woho wafunga, nii weye wanamp'hina wako hawakufunga?”

¹⁹ Yesu niyo awahitula, “Want'hu wakwita kwe ndoza wehamwenga no mlombi nawadahe ivihi

kufunga? Hawakudaha kufunga kwaviya wehamwenga no mlombi. ²⁰ Mna mlombi aneza kuuswa, aho niho nawafunge.

²¹ “Hahali mnt’hu akugela kilaka kihya mwe suke isakale. Uneva atenda ivo, kiya kilaka nektivutumule idya isuke isakale niyo yatenda langa kulu. ²² Naho hahali mnt’hu akugela divai mp’hya mwe vizembe visakale. Uneva anatenda ivo, idya divai mp’hya neibalange viya vizembe, niyo yetika. Divai mp’hya yaungigwa kugeligwa mwe vizembe vihya!”

*Mbuli ye dizuwa dya kuhumula
Imitendele 12:1-8; Luka 6:1-5*

²³ Zuwa dimwenga dyo Kuhumula, Yesu na wanamp’hina wakwe nawanda wakomboka mwo nk’honde yo uhemba. Wanamp’hina wakwe nawanda wakavuna magola ye uhemba mteke mwe idya migunda. ²⁴ Mafalisayo weze waone viya, niyo wamuuzwa Yesu, “Nii wanamp’hina wako wadamanya mbuli zilemezwe mwe dizuwa dyo Kuhumula?”

²⁵ Yesu niyo awahitula, “Hamnati msome ivo adamanyaga Daudi hamwenga na weyawe hadya wandile na sala nokuswesa kint’hu cho kudya?”

²⁶ Mwa mazuwa yadya ya mkulu ywa walava nt’hambiko etangagwa Abiazali, Daudi niyo engila mwe Nyumba ya Mnungu, adyaga mikate hevikaungwa idigwe ni yeyose. Mikate iyo neikadigwa ni walava nt’hambiko du. Mna Daudi nakadya na kuwasangila weyawe.”

²⁷ Yesu niyo awagamba, “Zuwa dya Kuhumula nedinda kwa mbuli ya want’hu, hiyo want’hu kwa

mbuli ya Zuwa dya Kuhumula. ²⁸ Ivo elo Mwana Mnt'hu yehe niye Zumbe ywe dizuwa dyo Kuhumula.”

3

*Yesu amhonya mta mkono uholomp'hale
Imitendele 12:9-14; Luka 6:6-11*

¹ Niyo Yesu engila naho mwe nyumba ya Mnungu. Uko Nokunda na mnt'hu mta mkono uholole. ² Mafalisayo watuhu nawakazungula mbuli ya kumlongeleza. Niyo wakaula vileke waone uneva naamhonye mnt'hu yudya mwe dizuwa dya Kuhumula. ³ Niyo Yesu amgamba yudya mnt'hu aholole, “So aha hagati.” ⁴ Niyo awauza, “Sigilizi zaunga kidamanye kihi mwe dizuwa dya Kuhumula, kudamanya mbuli yedi hegu iihile? Kuhonya ugima wa mnt'hu hegu kuukoma?”

Mna niyo wanyamala twi! ⁵ Yesu niyo ahituka nt'hendelo zose akawang'oela meso kwa maya. Niyo awaonela mbazi kwo udala we mioyo yawe. Akajika amgamba yudya mnt'hu, “Kusula mkono wako.” Naye niyo aukusula, ahadya mkono wakwe niyo wanda mgima. ⁶ Wadya Mafalisayo niyo wafosa mwe nyumba idya ya Mnungu. Aaho, niyo wadugana na want'hu wa Mahelode, niyo waika mzungu vileke wamkome Yesu.

Fyo dya want'hu dyamtimila Yesu

⁷ Yesu hamwenga na wanamp'hina wakwe wakepagulaga niyo waita kunk'handu kwe bahali. Fyo dya want'hu niyo dyamtimila kulawa mwe ziisi za Galilaya na Uyahudi, ⁸ na

Yelusalemu, na Idumeya ne ng'ambu ya Yolodani, na nt'hendelo za mizi ya Tilo na Sidoni. Want'hu woseni awo wezaga kwa Yesu weze weve mbuli ziya Yesu adamanye. ⁹ Yesu niyo awagamba wanamp'hina wakwe wamwigaile ngalawa vileke akwele kwaviya want'hu wandilisaga wengi, vileke wase kudaha kumvigaviga, ¹⁰ kwaviya nakahonya want'hu wengi, wadya wose wandile wanyonge nawakavigana vigana vileke wamdose. ¹¹ Na kila wata mp'hepo weze wamwone, mp'hepo niyo zagwa hameso hakwe zikaila naho zikamgamba, “Weye niwe Mwana Mnungu!”

¹² Mna Yesu niyo azitivila zimp'hepo zise kumtenda amanyike kwa want'hu.

*Yesu awasagula Wegala Ulosi mlongo na waidi
Imitendele 10:1-4; Luka 6:12-16*

¹³ Yesu niyo akwela ko mnima, uko niyo awe-tanga wadya awaungile mwenye, woho nao niyo wambasa. ¹⁴ Niyo awasagula mlongo na waidi awetanga wegala ulosi. Niyo awagamba, “Hi-wasagulani mnde hamwenga na miye.” “Naho neniwasigileni mkabilikize, ¹⁵ nanywe nomnde na udahi wa kulava mp'hepo mwa want'hu.”

¹⁶ Wano nawo awasagulaga, Simoni niyo amwink'ha zina dya Petulo, ¹⁷ Yakobo na nduguye Yohana, wana Zebedayo niyo awenk'ha zina dya Boanege, nuko kugamba, “Want'hu wa Kiludoleludole”, ¹⁸ Anduleya, Filipo, Batolomayo, Matayo, Tomasi, Yakobo mwana Alufayo, Tadayo, Simoni Mkaya mtoanila isi ya Izilaeli, ¹⁹ na Yuda Isikaliyote, mta kumsezenga Yesu.

Chotoko cho udahi wa Yesu

Matayo 12:22-32; Luka 11:14-23; 12:10

²⁰ Yesu niyo engila kwe nyumba. Fyo kulu dya want'hu niyo dyadugana, vilekile Yesu na wanamp'hina wakwe wadunduge ukudya.

²¹ Wanduguze weze weve idyo, niyo wagenda kumgwila kwaviya want'hu nawakagamba, “Kalaluka!”

²² Wahinizi watuhu we Sigilizi za Musa wezile kulawa Yelusalemu niyo wagamba, “Ana Belizebuli, awalava want'hu mp'hepo kwa udahi wa mkulu wa mp'hepo.”

²³ Yesu niyo awetanga, akawagambila kwa mli-ganyizo, “Ivi Mwavu adaha kumgulusa Mwavu miyawe? ²⁴ Uneva useuta unaketoa nk'hondo woho wenye, useuta uwo haukudaha kukimala. ²⁵ Uneva nyumba inaketoa nk'hondo yoho yenye, inyumba iyo haikudaha kukimala. ²⁶ Ivo un-eva useuta wa Mwavu unaketoa nk'hondo woho wenye, niyo wagwa na haukudaha kugendeela.

²⁷ “Mnt'hu hakudaha kwingila mwe nyumba ya mta udahi na kuvitaha vint'hu vakwe hanandile kumkakiliza yudya mta udahi. Aho niho naadahe kuitaha inyumba vakwe.

²⁸ “Nawagambilani kindedi, want'hu wadaha kuusilwa wavu wao wose hamwenga na kulonga vihile. ²⁹ Mna mnt'hu akuunga amhomole Muye ywa Mnungu, hakudaha kuusilwa wavu wakwe, kwaviya katenda wavu wa ulo na ulo.”

³⁰ Yesu nivo alongile kwaviya wan'thu watuhu nawagamba, “Ana mp'hepo.”

Nine na wanduguze Yesu

Matayo 12:46-50; Luka 8:19-21

³¹ Nine na wanduguze Yesu wezaga niyo wakimala kuse, niyo wantuma mnt'hu vileke akamwitange Yesu. ³² Na fyo dya want'hu nedikala kumzunguluka. Niyo dyamgamba, “Kaula, nyokwe hamwenga na wanduguzo wekuse wakuzungula.”

³³ Yesu niyo awahitula, “Mnala na wandugu zangu ni wahi?”

³⁴ Niyo ahituka akawakaula wadya wekale wamzunguluke niyo agamba “Kauleni! Awa nawo mnala na ndugu zangu! ³⁵ Mnt'hu yeyose akudamanya yadya akuunga Mnungu niye lumbu dyangu na ndugu yangu naho niye mnala.”

4

Mliganyizo wo mhandi

Imitendele 13:1; Luka 8:4-8

¹ Yesu niyo akonga kuhiniza vituhu kunk'handanda mwe bahali ya Galilaya. Want'hu wabindile ingi niyo wammemela, yehe niyo akwela mwe ngalawa na kwikala uumo. Want'hu woseni niyo wasigala hank'handanda he bahali. ² Niyo awahiniza kwa mliganyizo mbuli zibindile ingi. Mwe mahinizo yakwe niyo awagamba.

³ “Tegelezeni, Handaga na mhanda mbeyu aitaga kumyaga mbeyu. ⁴ Umwo akamyaga, mbeyu nt'huhu nazigwela kunk'handanda kwe sila, niyo wadege weza na kuzidya. ⁵ Nt'huhu nezigwela mo luwe. Mbeyu niyo zatunga nguvu kwaviya nahenda hana msanga mgeke. ⁶ Mnaalo zuwa dize difose, mbeyu zidya niyo zahomp'hala kwaviya nazinda hazina maizi. ⁷ Mbeyu nt'huhu

nazigwela mwe miwa, niyo zakula, mnaalo miwa niyo yazifint'ha vilekile mbeyu ziya zadunduga ukweleka. ⁸ Mna mbeyu zimwenga nazigwela mwo ulongo wedi. Niyo zakula na kweleka vedi, imwenga malavo milongo mitatu, zimwenga malavo milongo mtandatu, na zimwenga nazo malavo gana.”

⁹ Yesu niyo awagamba, “Mta magutwi, neeve.”

Kikuhinizwa mwe imiliganyizo

Matayo 13:10-17; Luka 8:9-10

¹⁰ Yesu eze asigale yehe mwenye, wanamp'hina wakwe mlongo na waidi hamwenga na want'hu niyo wamwitila na kungamba awatambalise idya imiliganyizo. ¹¹ Niyo awagamba, “Nyuwe mgubuilwa kinyele cho Useuta wa Mnungu. Mna wadya we kuse wagambilwa mbuli zose kwa miliganyizo, ¹² vileke, ‘Wakaule no kukaula, mna wase kuwona, wategeleze na kutegeleza mna wase kukombaganya. Kwaviya wanamanya nawadahe kumuuiya Mnungu, naye niyo awausila wavu wawe.’ ”

Yesu atambalisa mliganyizo wo mhandi

Matayo 13:18-23; Luka 8:11-15

¹³ Yesu niyo awauza, hamuukombaganye mliganyizo uno? Nomuimanye vivihi mituhu? ¹⁴ Mbeyu imyagigwe nu mhandi ni mbuli ya Mnungu. ¹⁵ Want'hu wamwenga ni enga viya vilaile mwe zimbeyu zigwele mwe sila. Waiva imbuli ya Mnungu, ahadya Mwavu eza

kuiguha idya imbuli ihandigwe mwe mioyo yawe. ¹⁶ Want'hu wamwenga ni enga viya vilaile mwe zimbeyu zigwele mwo luwe. Wanaiiva imbuli ahadya, waihokela kwa kinyemi. ¹⁷ Mna kwaviya hawana maizi mwe mioyo yawe, wafinyiliza ludodo. Niyo hanalaila makunt'ho hegu masulumizo yoyose kwe idya mbuli, ahadya wauya kunyuma. ¹⁸ Want'hu wamwenga nao wakeiga enga viya vilaile mwe zimbeyu zigwele mwe miwa. Wano ni wadya wakutegeleza imbuli, ¹⁹ mna wogofi wo ugima uno na kuunga ugoli na kumunk'hwamunk'hwa kwi hengi mwe mioyo yawe, zaifint'ha idya imbuli, niyo wadunduga kweleka. ²⁰ Want'hu wamwenga nao wakeiga enga viya vilaile mwe zimbeyu zigwele mo ulongo wedi. Weva imbuli, na kweleka, wamwenga malavo milongo mitatu, wamwenga malavo milongo mtandatu na wamwenga malavo gana dimwenga.

Lumuli lugubikwe

Luka 8:16-18

²¹ Yesu niyo awauza, “Togoleni, lumuli lunawashigwa lwingizwa na kuikwa halanga hang'aile hegu yaikigwa hasi? Hikugamba yaikigwa halanga? ²² Kwaviya kint'hu chochose kifisigwe nekilondoke na chochose kigubikwe nekigubulwe. ²³ Mta magutwi, neeve!”

²⁴ Niyo awagamba, “Mwinde na wengele kwa yadya mkuyeva, kiya kihimo mkuhima nyuwe, nanywe namhimilwe iicho. Naho nyuwe namwongezelwe. ²⁵ Kwaviya mta kint'hu

noongezelwe, mna yudya heiina kint'hu, hata kiya kidodo ananacho naahokigwe.”

Mliganyizo wa mbeyu ikukula

²⁶ Yesu niyo agamba, “Useuta wa Mnungu ukeiga engu mnt'hu ahandile mbeyu mwe isi.

²⁷ Niyo enda viya akagona na kufosa ne zindima zakwe. Kilo na msi mbeyu idya niyo yagen-deela kukula haheina yehe mwenye kumanya ivo ikukula. ²⁸ Kwaviya isi yeleka yoho yenye, ikukongela mwe mani, niyo dyeza gola, ho uheelo ngano itogile. ²⁹ Umwo yakanyala, mnt'hu uyo niyo aita ne hengo kwaviya uvuni ubula.”

*Mliganyizo wa kabeyu kadodo kujink'ha zose
Matayo 13:31-32,34; Luka 13:18-19*

³⁰ Niyo Yesu agamba, “Kiuliganye na Useuta wa Mnungu? Hegu kiusimuile kwa kuliganya naho?

³¹ Ukeiga na kabeyu katendese udodo kakwe haladali, kabeyu aka ni kadodo kujink'ha mbeyu zose zikuhandwa mwe isi. ³² Mna kanahandwa, kakulisa niyo dyanda ziti kulu kujink'ha maziti yose ya kwe mbago. Dyanda na matambi makulu, hata wadege wa mwo ulanga niyo wadaha kuzenga vyaila mwa matambi yakwe.”

³³ Yesu nakawabilikiza want'hu mbuli yakwe kwa miliganyizo mingi engu ino, naakalonga nao viligane na ivo nawakadaha kumtegeleza.

³⁴ Halongaga nawo mbuli yoyose haheina miliganyizo. Mna Umwo andaga na wanamp'hina wakwe weke du, nakawagambila mbuli zose.

Yesu ativila mjubwaniso

Matayo 8:23-27; Luka 8:22-25

³⁵ Nekisingi mwe dizuwa idiya, niyo Yesu awagamba wanamp'hina wakwe, “Kijink'hanye kudya ng'ambu ye diziwa.” ³⁶ Niyo wauleka udyā mdugano wa want'hu, wanamp'hina niyo wakwela mwe ngalawa mudyā andile Yesu. Iviya iviya nokunda na ngalawa nt'huhu. ³⁷ Niyo halaila nk'hung'unt'ho nk'hulu, mjubwaniso wa mazi niyo yaitowa idya ngalawa, ingalawa nayo niyo yakonga kumema mazi. ³⁸ Yesu andaga kagonela mwo mto kunyuma mwe ngalawa. Niyo wanamp'hina wakwe wamwinula, wakamgamba, “Mhinizi, hukuona changamila?”

³⁹ Niyo Yesu enuka, akonga kuditivila diya diheho dikulu na kuugamba mjubwaniso, “Nyamala twii!” Diya diheho niyo dyanyamala, niyo kwenda mp'heho tondolo. ⁴⁰ Niyo awagamba wanamp'hina wakwe, “Nii mwogoha? Mkeyi kunda na mhuwi?”

⁴¹ Niyo wogohesa wakakegamba, “Uyu mnt'hu ywa vivihi? Akwivigwa hata ni nk'hung'unt ho ne mijubwaniso ye bahali!”

5

Yesu amhonya mta mp'hopo

Imitendele 8:28-34; Luka 8:26-39

¹ Yesu na wanamp'hina wakwe niyo wabula ng'ambu ye diziwa dya Galilaya mwe isi ya Wage-lasi. ² Aho Yesu eze asele mwe ngalawa, niyo adugana na mnt'hu mta mp'hopo akulawa kwe vikuta. ³ Mnt'hu yudya andaga akekala ukudya kwe vikuta, naho hahandile na mnt'hu adahile kumtoza na kumkaka minyololo. ⁴ Nk'hanana nyingi nakakakigwa mwe viga vakwe na mikono

yakwe, mna andaga akaikant'ha mp'hingu na minyololo ikakigwe mwe viga vakwe. Handaga hahana mnth'u adahile kumgwila. ⁵ Mazuwa yose msi na kilo andaga akekala kwe vikuta na kwe vigulu, akagutila na kukesenga na maiwe.

⁶ Eze amuone Yesu kwa hale, amgulukilaga. Eze ambwiile, amfikilaga madi. ⁷ Niyo aila kwa izwi kulu akagamba, “Yesu Mwana Mnungu e Kulanga, waungai kwangu? Kelise kwa zina dya Mnungu kugamba hounisulumize!” ⁸ Nakalonga ivo kwaviya Yesu nakamgamba, “Weye mp'hopo, mlawe mnt'hu uyu!”

⁹ Niyo Yesu amuuza, “Zina dyako niwe ani?”

Naye niyo amhitula, “Netangwa fyo, kwaviya ki wengi.” ¹⁰ Niyo amwilisa asekuyegala mp'hopo kuse ya idya isi.

¹¹ Kudya ko vigulu Nokunda na fyo dya nguluwe dyandile dikadya. ¹² Niyo ziya zimp'hopo zamwi-ila Yesu kugamba, “Kigale kikengile mwe zinguluwe.” ¹³ Niyo Yesu azumila, ziya zimp'hopo niyo zafosa mwe yudya mnt'hu no kwingila mwe ziya zinguluwe. Fyo gima dya nguluwe milongo magana dyanyaga nguluko kugenda kwingila kwe diziwa no kudidimila mwa mazi.

¹⁴ Wadya nawakadima zinguluwe, niyo wanyilika na kugendeza kose imbuli idya mwe mizi na mwe migunda. Want'hu niyo waita vileke wakakaule diya dilaile. ¹⁵ Weze wabule kwa Yesu, wambwilaga yudya andaga na fyo dye zimp'hopo kekala, naho kavala suke yakwe na ubala wakwe umuuiya. Want'hu wose niyo wogoha. ¹⁶ Wadya waone mbuli idya, niyo wawasimuila want'hu

kiya kimlaile mnt'hu yudya endile ne zimp'hepo, hamwenga na mbuli ya ziya zinguluwe.

¹⁷ Want'hu niyo wamwiila Yesu afose mwe isi yawe.

¹⁸ Yesu eze ande akwela mwe ngalawa, mnt'hu yudya andaga ne zimp'hepo niyo aunga waitanye.

¹⁹ Mna Yesu hamzumilaga, niyo amgamba, “Keitile kaya ukawagambile ivo Zumbe akuten-dele na ivo akuonele mbazi.”

²⁰ Yudya mnt'hu niyo akeitila no kukonga kubilikiza ivo Yesu amtendele uko kwo mzi ukwi-tangwa Mizi Mlongo Naho want'hu wose wevile niyo wehelwa.

Mwana Yailo na mvele akwafile suke ya Yesu.

Imitendele 9:18-26; Luka 8:40-56

²¹ Yesu eze omboke naho kwa ngalawa ng'ambu ye diziwa, want'hu wengi niyo wadugana hameso hakwe mk'handa mwe diziwa. ²² Niyo eza mnt'hu yumwenga akwitangwa Yailo, yumwenga wa wakulu we nyumba ya Mnungu. Eze amwone Yesu, niyo amgweela mwe viga vakwe, ²³ niyo amwiila vidala, amgamba, “Mwanangu wa kivele alumiswa. Nakuiila wize kaya vileke umuikile mikono yako ahone na kunda mgima.”

²⁴ Yesu niyo aita hamwenga naye. Fyo kulu dya want'hu nadikamtimila Yesu na kumvigaviga.

²⁵ Mwa wadya want'hu, nomnda na mvele yumwenga andile na unyonge wa kulawa sakame kwa myaka mlongo na miidi. ²⁶ Yudya mvele nakasulumila vidala kwa wagangana wabindile ingi mna hahonile. Kafoseza vint'hu vakwe vose, mna unyonge wakwe nounda hunati kuhona.

²⁷ Yudya mvele eze eve mbuli za Yesu, niyo awajink'ha want'hu mwo mdugano, no kumbasa Yesu kwa kunyuma. Eze ambwiile, niyo adosa suke yakwe, ²⁸ kwaviya nakalonga mwo moyo wakwe, “Uneva nna dosa suke yakwe du, nenihone.”

²⁹ Eze adose du idya suke, aaho isakame niyo yaleka kumlawa, aaho mwenye niyo abunk'hula mwo mwili kugamba kahona. ³⁰ Aaho Yesu niyo amanya kugamba ludole lumfosa. Niyo awahitukila want'hu mwo udyala mdugano na kuwauza, “Ni ani adosile suke yangu?”

³¹ Wanamp'hina wakwe niyo wamuuza, “Weye waona want'hu ivo wakukuvigaviga, mna wauza ni ani akukudosa?”

³² Mna Yesu niyo agendeela kuhituka mp'hande zose vileke akaule yudya adamanye mbuli idya. ³³ Yudya mvele niyo kamanya diya dimlaile. Niyo amwitila uku akazingiza kwa kogoha, niyo amgweela mwe viga vakwe na kumgambila ikindedi chose. ³⁴ Yesu niyo amgamba, “Mwanangu, mhuwi wako ukuhonya. Keitile mp'heho yedi, naho unde mgima.”

³⁵ Yesu umwo andile akalonga ivo, niyo weza want'hu kulawa kwe nyumba ya Yailo, yudya mkulu we nyumba yakuvikila Mnungu. Niyo wangamba Yailo, “Mwanao kabanika kale. Kwa ajili yani wagendeela kumkunt'ha Mhinizi?”

³⁶ Mna Yesu eze eve wadya want'hu viya wakulonga, abela, niyo amgamba Yailo, “Usekogoha, weye huwila du.” ³⁷ Yesu haungile kuita na mnt'hu yeyose, mna nakatimilana na Petulo, Yakobo hamwenga na Yohana mvunawe dya Yakobo. ³⁸ Weze wabule mwe nyumba ya Yailo,

Yesu nakaona vugo, na kwiva ndilo na kuhongeza.
³⁹ Yesu niyo engila kwe nyumba, niyo awagamba,
 “Kwa ajili yani mwatenda vugo naho uku mwaila?
 Mwana habanike, kagona du!”

⁴⁰ Mna want'hu niyo wamseka. Ivo niyo
 awalava want'hu wose kuse, niyo amguha ise na
 nine dya yudya mwana na wadya wanamp'hina
 watatu, niyo wengila mwe chumba kiya andile
 yudya mwana. ⁴¹ Niyo amtoza yudya mwana
 mkono na kungamba, “Talita kumi!” Nuko
 kugamba “Mndeke, nakugamba inuka!”

⁴² Ahadya yudya mndeke niyo enuka na
 kukonga kugenda. Mndeke yudya andaga na
 myaka mlongo na miidi. Dize dilaile idyo,
 want'hu niyo weheleswa. ⁴³ Yesu niyo awafunda
 wasekuwagambila want'hu mbuli idya. Niyo
 awagamba wamwink'he nk'hande mndeke yudya.

6

Yesu alemelwa uko Nazaleti Matayo 13:53-58; Luka 4:16-30

¹ Yesu niyo ahalawa hadya, aita kwo mzi
 wakwe na wanamp'hina wakwe niyo wamtim-
 ila. ² Ize ibuze dizuwa dya Kuhumula, niyo
 Yesu akonga kuhiniza mwe nyumba ya Mnungu.
 Want'hu wengi wamwivile niyo weehelwa, naho
 niyo wauzana, “Kayalavahi aya? Naho upa-
 pala wa vivihi uno enk'higwe? Naho vivihi vi-
 hungi ivi vikulu akudamanya? ³ Uyu hi yudya
 msongoli, mwana Maliamu, naho ndugu yawe

dya Yakobo na Yose na Yuda hamwenga na Simoni? Naho walumbuze hikugamba kinanao aaha hetu kaya?” Want’hu niyo wamlemela.

⁴ Yesu niyo awagamba, “Mlotezi atunywa kila hant’hu, mna hiyo mwe isi yakwe na mwe kaya yakwe.”

⁵ Naho hadahaga kudamaya kihungi chochose, mna agelekaga mikono mwa wanyonge wageke, niyo awahonya. ⁶ Niyo Yesu ehelwa vidala kwaviya want’hu nawaswesa kunda na mhuwi.

*Yesu awasigila wanamp'hina mlongo na waidi
Matayo 10:5-15; Luka 9:1-6*

Yesu niyo azungulukila mwe vijiji vi mgihi akahiniza want’hu. ⁷ Niyo awetanga wadya wanamp'hina mlongo na waidi, awasigila waidiidi. Niyo awenk’ha udahi mwe mp’hepo. ⁸ Nakawagamba, “Msekuguha kint’hu chochose mwe nt’hambo mna ngoda du. Msekuguha nk’hande na mkoa na matundu. ⁹ Valeni vilatu, mna msekuguha nk’hazu mbili. ¹⁰ Nyumba yoyose nomwingile, ikaleni aho mpaka mkeza kuhalawa mo uwo mzi. ¹¹ Na hant’hu hohose hawana wahokeleni hegu kuwategelezani, halaweni hant’hu aho kungunt’heni mavumbi ya mwe viga venu inde uwona kuwakanya.”

¹² Niyo waita na wakawabilikiza want’hu waleke uwavu wawe. ¹³ Niyo wawalava want’hu mp’hepo nyingi, naho niyo wawahaka mavuta wanyonge wengi na kuwahonya.

*File ya Yohana Mbatizi
Matayo 14:1-12; Luka 9:7-9*

14 Seuta Helode niyo eva mbuli izo kwaviya dizina dyakwe Yesu nedigendezwa kila hant'hu. Want'hu watuhu nawakagamba, “Yohana Mbatizi kauyuka. Nivo vikuleka ana udahi wa kudamanya vihungi.”

15 Watuhu niyo wagamba, “Uyu ni Eliya.”

Na watuhu nao niyo wagamba, “Uyu mlotezi engu wadya walotezi wa kale.”

16 Mna Helode eze eve, niyo agamba, “Uyu ni Yohana Mbatizi nimkant'hile mtwi kauyuka!”

17 Kwaviya Helode mwenye nakasigila want'hu vileke Yohana agwiligwe na kwuikwa mwe divugailo. Helode nakadamanya ivo kwa mbuli ya Helodiya andile mkaza Filipo, nduguye dya Helode. Helode nakamlomba Helodia. 18 Yohana Mbatizi naakamgambila Helode hiyo vedi, “Sigilizi zagamba, havikuungwa weye kumlomba mkaza nduguyo.”

19 Helodiya niyo amwiihia Yohana, naakaunga amkome. Mna hadahile kwa ajili ya Helode.

20 Helode naakamwogoha Yohana kwaviya Yohana na kanda mnt'hu wedi naho akukile, ivo elo na kanda mo kumwamila. Naakaungisa kumtegeleza kwa kinyemi, ikanda eze amtegeleze naakalugumila.

21 Helodia ketukila kupata luneka mwe dizuwa dya wila wa kukumbukila ukweleka kwake Helode. Helode nakawadamanyila wila wakulu wakwe wose na wakulu wa wank'hondo hamwenga na vilongozi wose wa Galilaya.

22 Niyo mndele wakwe Helodiya engila na kuvina vedi. Helode na wose wandile mo udyu wila niyo weleleswa. Seuta Helode niyo amgamba

yudya mndele, “Lombeza kint’hu chochose kiya ukuunga, name nohwink’he.” ²³ Helode niyo akelisa akagamba, “Dyodyose ukuunga nohwink’he, hata unaunga hant’hu ho useuta wangu!”

²⁴ Yudya mndele niyo afosa akumuuza nine, “Nilombeze kint’hu chani?”

Nine niyo amgamba, “Lombeza mtwi wa Yohana Mbatizi.”

²⁵ Yudya mndele niyo atenda nguzu kubula kwa seuta na kugamba, “Naunga iivi haluse unink’he mwe kihungu mtwi wa Yohana Mbatizi!”

²⁶ Seuta niyo engilwa ni usungu mkulu, mna kwaviya alavile ikilapi kwa wadya wandile hadya he wila, hadahile kulemela. ²⁷ Ahadya niyo seuta asigiila mtowani egale mtwi wakwe Yohana Mbatizi. Mtowani niyo aita kwe divugailo na kumkant’ha Yohana mtwi. ²⁸ Niyo eza nao udy a mtwi mwe kihungu na kumwink’ha yudya mndele. Yudya mndele naye niyo amwigaila nine. ²⁹ Wanamp’hina wakwe Yohana weze weve, niyo wagenda kuguha ikimba chakwe Yohana niyo aki-mosela msanga.

Yesu awenk’ha nk’hande want’hu wajink’hile magana milongo mishano

Matayo 14:13-21; Luka 9:10-17; Yohana 6:1-14

³⁰ Wegala ulosi niyo wadugana kwa Yesu na kumgambila yadya yose wadamanye na kuhiniza. ³¹ Yesu niyo awagamba, “Kiteni hant’hu haheina want’hu vileke muhumule ludodo.” Yesu nakalonga ivo kwaviya na handa na want’hu wengi, watuhu weza, watuhu wauya vilekile Yesu na wanamp’hina wakwe waswese luneka

lwa kudya. ³² Woho wenye niyo wakwela mwe ngalawa na kuita hant'hu haheina want'hu.

³³ Umwo wandile wakaita, niyo want'hu wengi wawaona no kuwamanya. Niyo waguluka kulawa mizi yose, naho niyo wakonga woho kubula. ³⁴ Yesu eze asele mwe ngalawa, niyo aona want'hu wabindile ingi. Yesu niyo awaonela mbazi kwaviya na wanda enga ngoto heziina mdimi. Niyo akonga kuwahiniza mbuli nyingi. ³⁵ Ize ibuze nekisingi, wanamp'hina wakwe niyo wamuitila na kungamba, “Hant'hu aha ni he nyika, ne dizuwa nadyo dyaswa. ³⁶ Walage want'hu awa vileke waite mwe migunda hamwenga na zikaya zihagahi wakakeguile nk'hande.”

³⁷ Mna Yesu niyo awahitula, “Wenk'heni nyuwe nk'hande.”

Niyo wamuuzza, “Haluse kikawaguile mikate ya dinali magana maida weze wadye?”

³⁸ Niyo awauza, “Mnanayo mikate mingahi? Iteni mkaikaule.”

Weze wamanye, niyo wamhitula, “Kuna mikate mishano hamwenga na samaki mbili.”

³⁹ Yesu niyo awagamba wanamp'hina wakwe wawagambile want'hu wekale hasi mwa mani wakepange mwe vibunga. ⁴⁰ Niyo wekala mwe vibunga va want'hu maganagana, aha milongo mishano shano. ⁴¹ Niyo Yesu aguha idya mikate mishano ne ziya zisamaki zimbuli, niyo akaula kulanga kwe mbingu, na kumtogola Mnungu. Niyo abendula idya mikate na kuwenk'ha wanamp'hina wakwe wawapangile want'hu. Naho niyo awapangila want'hu wose ne ziya

zisamaki zimbuli. ⁴² Want'hu wose niyo wadya no kwiguta. ⁴³ Wanamp'hina wakwe walogotaga vibesu visigale na samaki na kumemeza nt'hangulu mlongo na mbili. ⁴⁴ Wagosi du nao wawazigwe, naho na wanda magana milongo mishano.

Yesu agenda mlanga mwa mazi

⁴⁵ Aaho Yesu niyo awagamba wanamp'hina wakwe wakwele mwe ngalawa wakonge kuita Betisaida, ng'ambu ye diziwa. Umwo yehe andile akawalaga want'hu wahalawe. ⁴⁶ Eze ajike kuwalaga want'hu, niyo aita mwo mnima kumlombeza Mnungu. ⁴⁷ Ize ibuze nekisingi, ngalawa ne inda hagati mwe diziwa, na Yesu andaga ekedu mnk'handa mwe diziwa. ⁴⁸ Niyo awaona wanamp'hina wakwe viya wandile wakapayapaya mwe ngalawa kwaviya nawakahigana na heho. Hagihi na mazogolo kwila, niyo awatimila akagenda mnanga mwe mazi. Na kaunga kuwomboka, ⁴⁹ mna woho weze wamuwone akagenda mwe mazi, nawakagamba ni mzimu. Niyo waguta nk'hunga ⁵⁰ kwaviya wose nawogoha.

Yesu niyo awagamba, "Msekogoha! Ni miye. Keink'heni moyo!" ⁵¹ Niyo akwela mwe ngalawa mdya weli, heho niyo dyaleka. Wana mp'hina wakwe niyo weheleswa ⁵² kwaviya nawanda hawamanyize imbuli idya ya kuwenk'ha nk'hande wadya want'hu wengi, mioyo yawe ne inda midala.

*Yesu ahonya wanyonge mwe isi ya Genezaleti
Matayo 14:34-36*

⁵³ Weze wabule nt'hendelo ya kaidi ya diziwa, wabula mwe isi ya Genezaleti, niyo waika nt'hulwe. ⁵⁴ Weze wasele mwe ngalawa, ahadya want'hu niyo wammanya Yesu. ⁵⁵ Niyo wagulukila mwe isi yose, hohose hadya wevile Yesu andile. Wawenula mwe zisazi wose wandile wanyonge, niyo wamwigaila. ⁵⁶ Kokose kudya Yesu aitile mwe zikaya hegu mwe mizi hegu mwe migunda want'hu nawawaika wanyonge mwe magwilo. Niyo wamlombeza wadose du suke yakwe. Wose wadya wadosile, nawahona.

7

Mahinizo ya wakale yakulagisa usavu wa mnt'hu

Matayo 15:1-9

¹ Mafalisayo wamwenga na Wahinizi wa Sigilizi wamwenga walaile Yelusalemu, waduganaga kwa Yesu. ² Niyo waona wanamp'hina wakwe wamwenga wadya nk'hande na mikono “misavu,” mna hawahakile mikono vedi enga viya ikuungwa.

³ Mafalisayo hamwenga na Wayahudi hawakudya nk'hande uneva hawahakile mikono yawe enga viya ikuungwa. Nawakatenda ivo kutimila mahinizo ya wakale wawe. ⁴ Naho hawakudaha kudya kint'hu chochose kikulawa kwe digwilo hakinandile kusuntigwa. Iviya iviya yeyuko mahinizo mengi nawakayatimila wayahokelaga, enga viya kusunt'ha viyamp'ha, nyungu na nyiga.

⁵ Niyo wadya Mafalisayo hamwenga na wahinizi wa Sigilizi wamuuza Yesu, “Nii

wanamp'hina wako hawakuyatimila mahinizo ya wakale? Nii wadya nk'hande na mikono misavu?”

⁶ Yesu niyo awagamba, “Isaya nakalotela vedi kwenyu nyuwe watondwe, enga viya iwandikwe. ‘Want’hu awa wanitogola mwe milomo yawe,

mna imioyo yawe ihale na miye,

⁷ Naho woho wanivikila bule, wakahiniza miko ya want’hu,

wakazitenda enga miko ya Mnungu!’

⁸ “Nyuwe mwiileka miko ya Mnungu, mwatimila mahinizo ya want’hu.”

⁹ Yesu niyo agendeela kuwagamba, “Mwagamba mtenda vedi mna mwalemela miko ya Mnungu vileke mtimile mahinizo yenyu.

¹⁰ Musa nakasigila, ‘Wategelezeni watati zenyu na wamami zenyu.’ Naho nakasigila, ‘Mnt’hu akuunga amligite ise hegu nine yaungigwa akomigwe.’

¹¹ Mna nyuwe mwahiniziza kugamba, mnt’hu ananda na kint’hu cha kuwaambiza ise hegu nine, mna anagamba kint’hu iki ni ‘Kolibani’ nuko kugamba ni geleko dya kumwink’ha Mnungu,

¹² niyo mwagamba mnt’hu uyo, Alekelwa kumwambiza ise hegu nine.

¹³ Kwa ivo mahinizo yenyu mkuhinizana yausa imbuli ya Mnungu. Naho viyuko vint’hu vituhu vingi mkuvidamanya vikuligana na ivi.”

Vint’hu vikumtenda mn’thu ende msavu

Matayo 15:10-20

¹⁴ Yesu niyo aditanga idifyo dya want’hu naho kaidi no kuwagamba, “Nitegelezeni nyose, naho mkombaganye.

¹⁵ Hekihali kint’hu chochose kikuse yo mwili wa mnt’hu kikumwingila niyo

chamgela usavu. Mna kiya kikufosa mndani mwo mnt'hu nicho kikudaha kumgela usavu.” ¹⁶ Mta kwiva, neeve!

¹⁷ Yesu eze adileke fyo dya want'hu, niyo engila kwe nyumba. Wanamp'hina wakwe niyo wamgamba mliganyizo wa mbuli idya. ¹⁸ Niyo awagamba, “Ivi nanywe mswea ubala ujink'hile watuhu? Hammanyize kugamba kint'hu chochose ki kuse ya mnt'hu, kinamwingila hakikudaha kumtenda ande msavu? ¹⁹ Kwaviya hakikumwingila mwo moyo mna mwe inda, niyo chafosa mwo mwili.” Mwo kulonga ivo, Yesu kalagisa kugamba nk'hande zose ziwagilwa kudigwa.

²⁰ Niyo agendeela kulonga, “Kint'hu kikufosa mndani mo mnt'hu niicho kikumgela usavu. ²¹ Kwaviya mwo moyo wo mnt'hu numwo mkulawa fanyanyi ziihile, uhabwasi na kukoma, ²² uhabwasi na ugubaguba na wiihi na udant'hii na finju na kulonga viihile na kukeduvya na ubwalasi. ²³ Vint'hu ivi nivo vikulawa mndani mwo mnt'hu na kumtenda ende msavu.”

Mhuwi wa mvele

²⁴ Yesu niyo afosa na kwita mwe isi i mgihi no mzi wa Tilo. Engilaga mwe nyumba, naho haungile mnt'hu yeyose kumanya kugamba andaga ahadya. Mnaalo havidahike kukefisa. ²⁵ Mvele yumwenga andile na mwana kike mta mp'hepo evaga mbuli za Yesu. Ahadya niyo amwitila na kumgweela mwe viga vakwe. ²⁶ Mvele yudya andaga Mgiliki, elekwe mwo mzi wa Silofoinike mwe isi ya Siliya. Niyo amwiila Yesu amlave mwanawe zimp'hepo. ²⁷ Yesu niyo

amgamba, “Hake goja wana wande kwiguta. Hiyo vedi kuguha nk’hande ya wana na kuyaduila makuli.”

²⁸ Yudya mvele niyo amhitula, “Heiye Zumbe, mna hata makuli nayo yadaha kulogota visigazwe na wana hasi ye meza.”

²⁹ Yesu niyo amgamba, “Kwa ulosi uwo, keuiye kaya. Uko naukabwile zimp’hepo zimlawwa kale mwanawo.”

³⁰ Niyo yudya mvele auya kaya. Eze abule, ambwiila yudya mwana kagona mo lusazi, na diya mp’hepo dimlawwa kale.

Yesu amhonya heekwiva na kimumu

³¹ Yesu niyo ahalawa mwe mihaka ya Tilo, akombokela hagati ya Sidoni, akaita kwe diziwa Galilaya na kubula mwe isi ikwitangwa Mizi Mlongo. ³² Niyo wamwigaila mnt’hu heekwiva naho mta kigugumo. Niyo wamwiila Yesu amwikile mikono. ³³ Yesu niyo amguha no kuita nae kunk’hande hekwiina want’hu. Niyo agela madole mwe magutwi ya yudya mnt’hu. Naho atwa mate na kumdosa mwo lulimi. ³⁴ Yesu niyo enula meso kulanga, atoa nkwilo, niyo amgamba yudya mnt’hu, “Efata!” Nuko kugamba, “Lo-hoka!”

³⁵ Ahadya magutwi ya mnt’hu yudya niyo yakomoka no lulimi lwake nalwo lwalegela. Niyo akonga kulonga vedi vitendese. ³⁶ Niyo Yesu awafingiza wasekumgambila mnt’hu yeyose mbuli izo. Mna kila ivo naakawafingiza, woho nivo nawakatendesa kubilikiza kose mbuli izo. ³⁷ Wadya wose wevile naweheleswa. Wakagamba, “Katenda kila kint’hu vedi!

Kawatenda wata magutwi hayeekwiva weve, ne vimumu walonge!”

8

Yesu awenk'ha nk'hande want'hu wabwiile magana milongo mine

Matayo 15:32-39

¹ Mwe mazuwa yadya, fyo tuhu dya want'hu dyadugana naho hamwenga. Wadya want'hu weze waswese cho ukudya, Yesu niyo awetanga wanamp'hina wakwe, awagamba, ² “Nawonela mbazi wano want'hu, na wanda na miye mazuwa yose aya matatu, naho ivi haluse waswesa kint'hu cho ukudya. ³ Uneva nnawagamba wauye kaya haheina kuwengk'ha nk'hande, wadaha wakagwa mteho mwe sila, kwaviya watuhu weza kulawa hale.”

⁴ Wanamp'hina wakwe niyo wamuuzza, “Haluse ni kuhi aha he nyika kikudaha kupata nk'hande ya kuwengk'ha want'hu woseni awa?”

⁵ Yesu niyo awauza, “Togoleni, mnanayo mikate mingahi?”

Niyo wamhitula, “Mfungate.”

⁶ Yesu niyo awagamba want'hu wekale hasi. Niyo aiguha idya mikate mfungate na kuivikila. Abendula bendula, awenk'ha wanamp'hina wakwe na kuwasigila wawapangile want'hu. Woho nao niyo wadamanya enga viya wasigilwe.

⁷ Naho nawanda na wasamaki wageke. Yesu niyo awavikila na kuwengk'ha wanamp'hina wakwe wawapangile want'hu. ⁸ Want'hu wose wadyaga na kwiguta. Niyo wanamp'hina wakwe wakasinya masigazi ye vibesu ve nk'hande

vikumema nt'hangulu mfungate. ⁹ Hadya nahanda na want'hu wajink'hile magana milongo mine. Yesu niyo awalaga, ¹⁰ niyo yehe hamwenga na wanamp'hina wakwe wakwela mwe ngalawa na kwita mwe mzi wa Dalumanuta.

Mafalisayo waunga vilagiso

Matayo 12:38-42; 16:1-4

¹¹ Mafalisayo wamwenga niyo wamwizila Yesu, wakonga kuhigana naye. Nawakaunga wamtegele, ivo niyo wamgamba adamanye kilagiso cha kihungi kulawa kwe mbingu.

¹² Mna Yesu niyo alugumila mwo moyo wakwe, niyo agamba, “Nii want'hu we cheleko iki waunga vilagiso va vihungi? Namigambilani ikindedi, hekihali kilagiso chochose wakunga wenk'higwe.”

¹³ Yesu niyo awasa na kwingila mwe ngalawa, akonga kuita ng'ambu ye diziwa.

Hamila ye Mafalisayo na ya Helode

Matayo 16:5-12

¹⁴ Wana mp'hina wakwe wajalaga kuguha mikate ya kuwakint'ha, nawanda na mkate umwenga du mwe ngalawa. ¹⁵ Yesu niyo awafunda kugamba, “Hangi nyuwe wenye, indeni na wengele ne ihamila ya Mafalisayo na ya Helode!”

¹⁶ Niyo wakonga kuuzana, “Kalonga ivi kwaviya hakina mikate.”

¹⁷ Yesu nakamanya viya nawakalonga, niyo awauza, “Nii mwauzana imbuli yo kuswesa mikate? Nyuwe mkei kumanya hegu kukombaganya? Imioyo yenyu ikei

midala? ¹⁸ Mnanayo meso mna hamkuona? Mnanayo magutwi mna hamkutegeleza? Hamkukumbukila? ¹⁹ Viya nabendulaga idya mikate mishano na kuwenk'ha want'hu magana milongo mishano wadye? Vino nomlogota nt'hangulu nyingahi zimemile awabesu wasigale?"

Niyo wamhitula, "Nakilogota nt'hangulu mfun-gate na mbili."

²⁰ Niyo Yesu awauza, "Na hadya nabendulaga idya mikate mfun-gate na kuwenk'ha want'hu magana milongo mine wadye, nomkisanya nt'hangulu nyingahi zimemile masigazi?"

Niyo wamhitula, "Nekisinya nt'hangulu mfun-gate."

²¹ Niyo awauza, "Mkei kukombaganya?"

Yesu amhonya mnt'hu mant'hunt'hu uko Betisaida

²² Niyo wabula ko mzi ukwitangwa Betisaida, niyo want'hu wamwigaila Yesu mnt'hu andile nt'hunt'hu. Wakamwiila amdose. ²³ Yesu niyo amguha yudya nt'hunt'hu, aita naye kuse yo mzi. Niyo amtweela mate mwa meso, amwiikila mikono na kumuza, "Wadaha kuwona kint'hu chochose?"

²⁴ Yudya mnt'hu niyo akaula na kugamba, "Heiye! Naona want'hu wakugenda, wekale enga miti."

²⁵ Yesu niyo aika mikono yakwe naho mwa meso ya yudya mnt'hu. Nt'hambo ino, meso yakwe niyo yagubuka, anda aona kila kint'hu vedi vitendese. ²⁶ Yesu niyo amgamba auye kaya, mna kamfingiza asekombokela kwo mzi udyo.

Petulo kamzumila Yesu kunda ni Kilisito, Mkombozi

Matayo 16:13-20; Luka 9:18-21

²⁷ Yesu hamwenga na wanamp'hina wakwe niyo wafosa no kuita mwe zikaya zi hagihi na Kaisalia Filipi. Viya wandile mwe sila, niyo Yesu awauza, “Nigambileni, want'hu wanitanga ni miye ani?”

²⁸ Niyo wamhitula, “Wamwenga wagamba ni Yohana Mbatizi, watuhu ni Eliya, naho kuna watuhu wakugamba ni yumwenga wa walotezi.”

²⁹ Niyo awauza woho, “Togoleni, nyuwe mwanitanga ni miye ani?”

Petulo niyo amhitula, “Weye niwe Kilisito Myokozi.”

³⁰ Yesu niyo awafunda wasekumgambila mnt'hu yeyose mbuli idya.

Yesu alonga mbuli ye masulumizo ne file yakwe

Matayo 16:21-28; Luka 9:22-27

³¹ Niyo Yesu akonga kuwahiniza wanamp'hina wakwe. “Mwana wa Mnt'hu aungigwa kusulumizwa vidala hamwenga na kulemelwa na wadala vilongozi na wakulu wa walava nt'hambiko hamwenga na wahinizi we Miko. Naho naakomigwe, mna mwa mazuwa matatu yakwiza naauyuke.” ³² Yesu nakayalonga aya haheha kuyafisa kwa woho. Petulo niyo amguha hank'handa, akonga kumtivila. ³³ Mna Yesu niyo awahitukila nakuwakaula wanamp'hina wakwe, niyo amfank'hila Petulo, “Halawe aha Mwavu! Hwikufanyanya mbuli za Mnungu, mna wafanyanya mbuli za kimnt'hu.”

³⁴ Niyo etanga fyo dya want'hu hamwenga na wanamp'hina wakwe no kuwagamba, “Uneva mnt'hu yeyose aunga kunitimila, akelemele mwenye, aguhe umsalaba chakwe atimile. ³⁵ Mnt'hu akuunga aukombole ugima wakwe, nawazaganye, mna mnt'hu akuunga auzaganye ugima wakwe kwa ajili ya Miye na kwa ajili ya Mbuli Yedi ya Mnungu, naayokolwe. ³⁶ Ivi mnt'hu naapatise mbwai anapata isi yose mna anawazaganye ugima wakwe? ³⁷ Hakihali k'hint'hu chochose akudaha kulava, avuzilwe naho ugima wakwe. ³⁸ Mnt'hu akunionela soni miye hamwenga na mahinizo yangu mwe cheleko iki cho wavu hekimanyize Mnungu, Mwana wa Mnt'hu namuwonele soni akeza kwiza mwo uwedi utendese wa Ise hamwenga na watumigwa wa kwe mbingu wakukile.”

9

¹ Niyo agendeela kuwagamba, “Kindedi nawagambilani kindedi, weaho want'hu wamwenga aha hawabanike mpaka hadya nawauone Useuta wa Mnungu ukeza kwa udahi.”

Yesu ahitukila Umwili
Matayo 17:1-13; Luka 9:28-36

² Yeze yomboke mazuwa mtandatu, Yesu niyo awaguha Petulo na Yakobo hamwenga na Yohana no kukwela nawo ko mnima wekedu. Uko Yesu niyo ahituka umwili wa Yesu niyo wahitukila mwa meso yawe. ³ Suke zakwe niyo zamwekamweka, ukumweka kwakwe hahali mnt'hu yeyose mwe isi akudaha kunyukula zimweke enga ivo. ⁴ Niyo wadya wanamp'hina

wakwe watatu wawaona Eliya hamwenga na Musa wakasimuila na Yesu. ⁵ Petulo niyo amgamba Yesu, “Mhinizi, ni vedi vitendese suwe kinde aha. Nekizenge waheha watatu, kamwenga kako na katuhu kakwe Eliya na kakwe katatu kakwe Musa.” ⁶ Petulo na weyawe nawogohesa vilekile aswese dyokulonga.

⁷ Naho niyo halaila vunde dyawagubika. Mwe divunde diya izwi niyo dyevika, dikagamba, “Uyu niye Mwanangu himuungise, mtegelezeni yehe!” ⁸ Ahadya weze wabagaze, hawaone mnt’hu mtuhu mna Yesu ekedu hamwenga na woho.

⁹ Viya wandile wakasela kulawa ko mnima, Yesu niyo awagamba, “Msekumgambila mnt’hu yeyose mbuli ziya muwone mpaka Mwana wa Mnt’hu eze auyuke kulawa mwe file.”

¹⁰ Niyo wazumila kiya awagambile, mna wakonga kuhitulana woho kwa woho wakagamba, “Kuuyuka kulawa mwe file niyo mbwai?” ¹¹ Niyo wamuuzza Yesu, “Nii wahinizi wa miko wagamba Eliya aungigwa ande kwiiza?”

¹² Yehe niyo awahitula, “Ni kindedi Eliya naande kwiza vileke aikile lumwe vint’hu vose. Hamwenga na ayo, nii Mawandiko Yakukile yagamba Mwana wa Mnt’hu naasulumizwe na kulemelwa? ¹³ Mna nawagambilani, Eliya nakeza kale niyo want’hu wamtendela viya waungile, enga viya awandikilwe mwo Mawandiko.”

*Yesu amhonya ndugu ywetu mta mp’hepo
Matayo 17:14-21; Luka 9:37-43*

14 Weze wahangane na wadya wanamp'hina watuhu, waonaga fyo kulu dya want'hu diwazunguluke, na wamwenga wa wahinizi wa miko wakahituilana nawo milosi. 15 Want'hu wose weze wamuwone Yesu, niyo weheleswa, niyo wamgulukila kumlamsa. 16 Yesu niyo awauza wanamp'hina wakwe, “Mwahituilana milosi yani na woho?”

17 Mnt'hu yumwenga mwe difyo diya niyo amhitula Yesu, “Mhinizi, nehikwigaila mwanangu kwaviya ana mp'hepo ikumtenda ande kimumu. 18 Naho mp'hepo iyo inamwingila, humgwesa hasi, na kulawa fulo mo mnomo, meno nayo yagwegwejula naho anda katoga. Nehilonga na wanamp'hina wako uleke wailave imp'hepo iyo, mna niyo wadunduga.”

19 Yesu niyo awahitula, “Nyuwe cheleko mzungu mhuwi! Nenikale na nyuwe mpaka ini? Neniguhilane na nyuwe mpaka ini? Nileteleni uyo ndugu ywetu!” 20 Niyo wamwigala ndugu ywetu yudya kwa Yesu.

Ahadya imp'hepo idya ize imuwone Yesu, niyo yangela kifutu yudya ndugu ywetu, yamkinya hasi, naye kakonga kusamp'ha na kulawa fulo. 21 Yesu niyo amuuza ise. “Kanda ivi kukongela ini?”

Ise niyo amhitula, “Kukongela udodo wakwe.” 22 “Nk'hanana nyingi mp'hepo iyo yagezaga kumkoma ikamduula mwo moto na mwa mazi. Kionele mbazi, uchambize uneva ukadaha!”

23 Yesu niyo agamba, “Nii wagamba, uneva ukadaha! Mbuli yoyose yadahika kwa yudya mta mhuwi.”

²⁴ Ahadya ise dya yudya ndugu ywetu niyo alonga kwa izwi kulu, “Nna mhuwi, mna haukukit’ha. Nambize ninde na mhuwi ukint’hile!”

²⁵ Yesu eze aone difyo dya want’hu dyawaso-geela, niyo aitivila idya imp’hepo, “Weye mp’hepo yo umumu no unt’hunt’hu, nakugamba, mlawe mbwanga uyu, naho usekumuuiya naho!”

²⁶ Mp’hepo idya iihile niyo yaila na kumgwisisa kifutu yudya ndugu ywetu na kumlawe. Yudya mbwanga niyo anda enga abanike, want’hu niyo wagamba, “Kabanika!” ²⁷ Mna Yesu niyo amtoza mkono yudya ndugu ywetu, niyo amwambiza ukwinuka, naye niyo akimaala.

²⁸ Yesu eze engile kwe nyumba, wanamp’hina wakwe wamuuzaga kwa kinyele, “Kwajili yani suwe kidunduga kuilava imp’hepo idya iihile?”

²⁹ Yesu niyo awahitula, “Hahana sila nt’huhu ikudaha kuilava mp’hepo enga iyo, mna kwa kulombeza Mnungu du.”

Yesu alonga naho imbuli ya file yakwe

Matayo 17:22-23; Luka 9:43-45

³⁰ Yesu na wanamp’hina wakwe wahalawaga hadya, niyo waita wakombokela mwo mzi we Galilaya. Yesu haungile mnt’hu yeyose amanye hadya endaga, ³¹ kwaviya andaga akawahiniza wanamp’hina wakwe. Niyo awagamba, “Mwana ywa Mnt’hu naaik’hizwe mwa want’hu wakuunga wamkome. Mna mwe dizuwa dya katatu naande kauyuka.”

³² Wanamp’hina wakwe hawayakombaganye mahinizo yadya, mna nawakogoha kumuza.

*Mkulu ni ani?**Matayo 18:1-5; Luka 9:46-48*

³³ Niyo wabula Kapelinaumu. Umwo wandaga mwe nyumba, Yesu awauzaga wanamp'hina wakwe, “Nomkaagaze mwe sila?”

³⁴ Niyo wanyamala kwaviya mwe sila nawakauzana milosi kugamba ni ani mkulu mgati mwawe.

³⁵ Yesu niyo ekala hasi no kuwetanga wanamp'hina wakwe mlongo na waidi, niyo awagamba, “Mnt'hu akuunga kunda ywa nk'hongo yaungwa aketende mwenye kunda wakuzigiila mwa wose, naho ande mndima ywa wose.” ³⁶ Niyo amguha mwana mdodo no kumkimalisa hameso yawe, niyo amkumbatila na kuwagamba, ³⁷ “Mnt'hu yeyose naamhokele mwana enga uyu kwe dizina dyangu anihokela miye. Naho mnt'hu ananihokela miye, hakunihokela miye du, amhokela hata yudya anisigiile miye.”

*Mnt'hu akukizumila e hamwenga na suwe**Luka 9:49-50*

³⁸ Yohana niyo amgamba Yesu, “Mhinizi, nekimuwona mnt'hu akulava mp'hepo kwa dizina dyako. Niyo chamfingiza kwaviya hiyo miyetu.”

³⁹ Yesu niyo awagamba, “Msekumfingiza,” kwaviya hahana mnt'hu akudaha kudamanya vihungi kwa zina dyangu, naho akajika anilongele mbuli ziihie. ⁴⁰ Kwaviya mnt'hu yeyose heekukihiga suwe, uyo ni miyetu.

⁴¹ Nawagambilani kindedi, mnt'hu yeyose

akuunga awenk'he nyuwe mazi yo kunywa kwaviya nyuwe mwi want'hu wa Kilisito, naahokele nt'hunyo.

*Magezo yakumtenda mnt'hu adamanye wavu
Matayo 18:6-9; Luka 17:1-2*

⁴² “Naho mnt'hu yeyose akuunga amtende yumwenga mwa awa wadodo kuhuwila atende wavu, nevinde vedi kwa mnt'hu uyo akakigwe iwe kulu mwe singo yakwe, no kuduulwa mwe bahali. ⁴³ Uneva mkono wako wakutenda udamanye wavu ukant'he. Ni vedi wingile ko ugima wa ulo na ulo na kagunk'ho, kujink'ha kwingila kwo moto houkuzima wa ulo na ulo na mikono miidi. ⁴⁴ Mafuza ya ukwo hayakubanika, naho moto wakwe haukuzima. ⁴⁵ Uneva kiga chako kinakutenda udamanye wavu kikant'he. Ni vedi wingile kwo ugima wa ulo na ulo na kiga kimwenga, kujink'ha kunda ne viga vose viidi niyo waduulwa kwo moto houkuzima wa ulo na ulo. ⁴⁶ ‘Madudu ya ukwo yakuwadya hayakubanika, no moto wa ukwo ukuwoka haukuzima’ ⁴⁷ iviya iviya ziso dyako dinakutenda udamanye wavu, ding'ole. Neinde vedi wingile ko Useuta wa Mnungu na ziso dimwenga, kujink'ha kunda na meso maida niyo waduulwa kwo moto houkuzima wa ulo na ulo. ⁴⁸ ‘Madudu ya uko yakuwadya hayakubanika, naho moto wa uko haukuzima.’

⁴⁹ “Kwaviya kila yumwenga naagelwe munyu kwa moto.

⁵⁰ “Munyu ni wedi, mna munyu unabanika no utendigwe vivihi unde munyu wedi?

“Indeni na munyu wa uhamwenga mgati mwenyu, naho mwikale kwa utondowazi kila yumwenga na miyawe.”

10

*Yesu ahiniza mbuli ya kulombana na kwasana
Matayo 19:1-12; Luka 16:18*

¹ Yesu ahalawaga ahadya niyo aita Uyahudi akombokela Yolodani. Fyo dya want'hu dyamwiz-iilaga, niyo yehe awahiniza enga viya azoele.

² Mafalisayo watuhu wamwizilaga, niyo wamuuzwa kwa kumgeza wakamgamba, “Ni vedi mgosi kumwasa mkaziwe?”

³ Yesu niyo awahitula kwa kuwauza, “Musa awasigiilagai?”

⁴ Woho niyo wamhitula, “Musa nakazumila mgosi amwink'he talaka na kumwasa mkaziwe.”

⁵ Yesu niyo awagamba, “Musa awawandikilagani miko iyo, kwaviya mioyo yenyu ni midala mwo kuhinizwa. ⁶ Viligane na ivo viwandikwe mwa Mawandiko, ‘Kukongela nk'hongo mwe kumbigwa isi, Mnungu nakamuumba mgosi na mvele.’ ⁷ ‘Kwa ivo, mgosi naamwase ise na nine, niyo alungana hamwenga na mkaziwe, ⁸ naho awaidi awa nawande mwili umwenga.’ Ivo hawande waidi naho, mna mnt'hu yumwenga. ⁹ Kwa ivo kilunganywe ni Mnungu, mnt'hu yeyose ase kukipanga.”

¹⁰ Umwo wandaga kwe nyumba, wanamp'hina wakwe niyo wamuuzwa Yesu idya imbuli. ¹¹ Yesu niyo awagamba, “Mnt'hu yeyose anamwasa mkaziwe niyo alomba mvele mtuhu, naande

mhabwasi. ¹² Mvele naye anamwasa mgosiwe niyo alombigwa ni mgosi mtuhu, yehe naye naande mhabwasi.”

*Yesu awavikila wana wadodo
Matayo 19:13-15; Luka 18:15-17*

¹³ Niyo want'hu wamletela Yesu wana wadodo vileke awageleke mikono. Mna wanamp'hina wakwe niyo wawativila wadya want'hu. ¹⁴ Yesu eze aone, niyo ahiwa no kuwagamba wanamp'hina wakwe, “Walekeni wana wadodo weze kwangu, msekuwafingiza, kwaviya Useuta wa Mnungu umwe want'hu enga awa wana wadodo. ¹⁵ Nawagambila kindedi, mnt'hu yeyose hana uzumile Useuta wa Mnungu enga mwana mdodo, heengile mbwitu.” ¹⁶ Niyo awakumbatila no kuwagelekela mikono na kuwavikila.

*Mnt'hu mgoli
Matayo 19:16-30; Luka 18:18-30*

¹⁷ Umwo Yesu andaga akakonga naho int'hambo yakwe, mnt'hu yumwenga niyo amgulukila, niyo amfikila madi na kumuza, “Mhinizi wedi, nitende vivihi vileke ninde mkipe ywo ugima wa ulo na ulo?”

¹⁸ Yesu niyo amuza, “Nii wanitanga ywedi? Hahali mnt'hu ywedi mna Mnungu ekedu. ¹⁹ Miko kuimanya, ‘Usekukoma, usekunda mhabwasi, usekubawa, usekunda mdant'hi naho weive wesi wako.’ ”

²⁰ Yudya mnt'hu niyo amgamba, “Mhinizi, hizitoza sigilizi izo kukongela udodo wangu.”

²¹ Yesu kwa kumuungisa, niyo amkaula na kugamba, “Kuhungukilwa kint'hu kimwenga.

Ita ukatage vint'hu vose unanavo, uwenk'he matundu wakiwa, nawe no unde na kindolo kwe mbingu kwa Mnungu. Ukajika wize unibase.”
²² Yudya mnt'hu eze eve ivo, niyo aihwa, niyo ahalawa kwa usungu kwaviya andaga mgoli.

²³ Yesu niyo abagaza na kuwagamba wanamp'hina wakwe, “Nevindilise vidala kwa want'hu wagoli kwingila ko Useuta wa Mnungu!”

²⁴ Wanamp'hina wakwe niyo wehelwa kwa mbuli ziya alongile Yesu. Mna Yesu niyo agen-deela kulonga, “Wanangu, ni vidala kwingila mwo useuta wa Mnungu! ²⁵ Nainde vidala kwa mgoli kwingila mwo Useuta wa Mnungu kujink'ha ngamiya kombokela mwe nt'hundu ye singano.”

²⁶ Woho niyo weheleseswa, wakauzana, “Haluse ni ani akuunga ayokolwe?”

²⁷ Yesu niyo awakaula na kuwagamba, “Kwa want'hu haikudahika, mna kwa Mnungu hiyo ivo, naho kwa Mnungu mbuli zose zadahika.”

²⁸ Petulo niyo amgamba, “Kaula, suwe kileka kila kint'hu kikutongele weye!”

²⁹ Yesu niyo awagamba, “Heiye, namigambilani ikindedi, mnt'hu yeyose asile kaya na wanduguze we kigosi na walumbuze na nine na ise na wanawe na migunda kwa ajili ya miye hamwenga na Mbuli Yedi, ³⁰ naahokele vitendese mwe mazuwa aya, naho nahokele malavo gana, zinyumba na wandugu we kigosi na walumbu na wa mami na wana na migunda, hamwenga na masulumizo. Na mwe isi ikwiza naahokele ugima wa ulo na ulo. ³¹ Mna want'hu wengi

wakutogolwa na wande wa kubelwa na wadya wa kubelwa na wande wakutogolwa.”

*Yesu asimwila file yakwe malavo ya katatu
Matayo 20:17-19; Luka 18:31-34*

³² Yesu hamwenga na wanamp'hina wakwe nawanda mwe sila wakakwela kuita Yelusalemu. Yesu nakawalongoela wanamp'hina, niyo wanamp'hina wehelwa, na want'hu nawakamtimila wenda wogoha. Yesu awaguha wadya wanamp'hina mlongo na waidi kunk'handu na kukonga kuwagambila mbuli zikuunga zimlaile. ³³ Niyo awagamba, “Tegelezeni, chakwela kuita Yelusalemu. Uko Mwana wa Mnt'hu naalavigwe kwa Wakulu wa walava nt'hambiko hamwenga na wahinzi we miko. Woho nawamsengele kubanika na kumlava kwa want'hu hiyo Wayahudi. ³⁴ Woho nawambeke hamwenga na kumtweela mate, nawamtoe ngoda na kumkoma. Mna yanomboka mazuwa matatu, naauyuke.”

*Lombezo dya Yakobo na Yohana
Matayo 20:20-28*

³⁵ Yakobo hamwenga na Yohana, wana wakwe Zebedayo niyo wambasa na kungamba, “Mhinizi, kuna kint'hu kikuunga ukidamanyile.”

³⁶ Yesu niyo awauza, “Kint'hu chani icho?”

³⁷ Niyo wamhitula, “Unekala mwe difumbi dyako dye kiseuta na mwo uwedi wako utendese, chaunga ukitende suwe kikanye na weye, yumwenga kulume kwako na mtuhu kumoso kwako.”

³⁸ Yesu niyo awagamba, “Hammanyize icho mkulombeza. Haluse mwadaha kunyweela mwe kikombe che masulumizo hunga ninywele miye? Hegu kubatizwa viya huunga nibatizigwe miye?”

³⁹ Woho niyo wahitula, “Chadaha.”

Yesu niyo awagamba, “Kikombe huunga nikinywele nomnywele kindedi, naho mwadaha kubatizwa enga viya nibatizwe miye. ⁴⁰ Mna hikudaha kusagula yudya akuunga ekale kulume kwangu hegu kumoso kwangu. Ni Mnungu akuunga awek’he ukalo uwo wadya awasagule.”

⁴¹ Niyo wadya wanamp’hina watuhu mlongo weze weve kiya Yakobo na Yohana walombeze, niyo wawafila maya. ⁴² Yesu niyo awetanga wose na kuwagamba, “Wadya wakugambigwa vilongozi wakulu wa want’hu hiyo wayahudi wawalongoza want’hu kwa ludole, naho wana udahi mkulu kwa want’hu. ⁴³ Mna kwa nyuwe hiyo ivo. Mnt’hu yeyose akuunga kunda mkulu kwenyu aungigwa ende mndima wenyu, ⁴⁴ naho mnt’hu yeyose mgati mwenyu akuunga ende wa nk’hongo yaungigwa ende mtumwa wa wose. ⁴⁵ Kwaviya Mwana wa Mnt’hu hezile kudamanyilwa ndima, mna keza kunda wandima wa want’hu, na kulava ugima wakwe vileke awakombole want’hu wengi.”

Yesu amhonya Batimayo nt’hunt’hu

Matayo 20:29-34; Luka 18:35-43

⁴⁶ Niyo wabula Yeliko. Yesu na wanamp’hina wakwe hamwenga na fyo kulu dya want’hu weze wende wahalawa, nt’hunt’hu yumwenga endile aketangwa Batimayo mwana wakwe

Timayo nakekala hank'handanda he sila akalombeza want'hu. ⁴⁷ Eze eve ni Yesu wa Nazaleti andile akomboka, niyo akonga kubongeela, “Yesu! Mwana wa Daudi! Niyonele mbazi!”

⁴⁸ Want'hu wengi niyo wantivila vileke anyamale. Mna yehe niyo agendeela kubongeelesa, “Mwana wa Daudi, nionele mbazi!”

⁴⁹ Yesu akimalaga niyo agamba, “Mwitangeni.”

Wamwitanga yudya mnt'hu niyo wamgamba, “Keink'he moyo. Inuka, akwitanga.”

⁵⁰ Yehe naye aduulaga suke yakwe, niyo apilika na kuita kwa Yesu.

⁵¹ Yesu niyo amuuza, “Waunga hudamanyilei”

Yudya t'hut'hu niyo amhitula, “Naunga nione vituhu.”

⁵² Yesu niyo amgamba, “Keitile, mhwi wako ukuhonya.”

Meso yakwe yagubukaga ahadya, naho aonaga kaidi, niyo amtimila Yesu mwe sila.

11

Yesu engila Yelusalemu kwa kinyemi

Matayo 21:1-11; Luka 19:28-40; Yohana 12:12-

19

¹ Weze wande hagihi na Yelusalemu, kwe mizi ya Betifage hamwenga na Besania, wabulaga mwo mnima we Mizeituni. Niyo Yesu awatuma wanamp'hina wakwe waidi wawalongoele.

² Niyo awagamba, “Iteni mwe kaya ikulongole yenyu. Mnabula, nambwile mwana mp'hunda ageligwe luzigi, naho akei kwintula mnt'hu. Mfunguleni niyo mwaniletela. ³ Uneva mnt'hu

anawauzani, ‘Nii mwadamanya ivo?’ Mgambeni, ‘Zumbe amuunga, nenisunguze kumvuza.’ ”

⁴ Waitaga niyo wambwila mwana mp'hunda kakakigwa hank'handanda he sila ho lwivi lwe nyumba. Weze wakonge kumfungula, ⁵ want'hu wandile haguhi niyo wawauza, “Nii mwamfungula uyo mwana mp'hunda?”

⁶ Wanamp'hina wadya niyo wawahitula enga viya wasigilwe ni Yesu. Wadya want'hu niyo wawaleka waite naye. ⁷ Niyo wamwigaila Yesu yudya mwana punda, niyo watandika zisuke zawe mnanga mwa yudya mwana mp'hunda, Yesu niyo ekala mnanga mwake. ⁸ Want'hu wengi niyo watandika zisuke zawe mwe sila, watuhu nawo niyo wanjaza matambi ye miti wayakat'hile mwe migunda wakamsingila. ⁹ Want'hu wadya walongole na wadya wakutimila kunyuma niyo wabongela wakagamba, “Zumbe atogolwe! Kavikilwa yudya akwiza kwa dizina dya Zumbe! ¹⁰ Uvikilwa useuta ukwiza wa tati yetu Daudi, atogolwe Mnungu ekwe mbingu!”

¹¹ Yesu niyo engila mo mzi we Yelusalemu, aita kwe Nyumba nk'hulu ya Mnungu niyo akaula kila kint'hu. Mna kwaviya yandaga mwalagulo, aitaga hamwenga na wanap'hina wakwe mlongo na waidi ko mzi wa Besania.

Yesu auligita mtini

Matayo 21:18-19

¹² Zuwa dya kaidi weze wande walawa Besania, Yesu andaga na sala. ¹³ Aonaga kwa hale mtini umemile mani. Niyo aubasaga vileke akakaule uneva naapate tini. Eze abule, abwiila mani

ayo du kwaviya yandaga hiyo msimo wakwe wo kweleka. ¹⁴ Yesu niyo augamba mtini, “Kukongela dielo na ulo na ulo hahali mnt'hu naadye matunda kulawa kwako nahi.”

Wanamp'hina wakwe niyo wamwiva viya alongaga.

Yesu engila mwe Nyumba nk'hulu ya Mnungu

¹⁵ Aho weze wabule Yelusalemu, Yesu niyo engila mwe Nyumba ink'hulu ya Mnungu niyo akonga kuwagulusa want'hu wandile wakachuuza hamwenga na kugula vint'hu. Niyo akindula zimeza za wadya wandile wakasakanya matundu, hamwenga na mafumbi ya wadya wandile wakachuuza suwa. ¹⁶ Naho hamlekele mnt'hu yeyose kufosa na kint'hu chochose mwe nk'hili ye nyumba nk'hulu ya Mnungu. ¹⁷ Niyo awahiniza kugamba, “Iwandikwa mwa Mawandiko Yakukile, ‘Nyumba yangu neitangwe nyumba ya kuvikila kwa want'hu wose.’ Mna nyuwe mwiihitula kunda mp'hanga ya wabavi.”

¹⁸ Wakulu wa walava nt'hambiko hamwenga na wahinizi we Miko wevaga zimbuli izi niyo wakonga kuzungula sila vileke wamkome Yesu. Mna niyo wogoha kwaviya fyo dya want'hu nawakehelwa mwa yadya andile akahiniza.

¹⁹ Ize inde mwalagulo, Yesu hamwenga na wanamp'hina wakwe niyo wahalawa ho mzi udy.

Hinizo dyo mtini uligitwe ni Yesu

²⁰ Mtondotondo Zuwa dya kaidi tondotondo, umwo wandile wakomboka, wauwonaga udy mtini uligitwe ni Yesu unyala kukongela kwa

maizi. ²¹ Petulo niyo akumbukila yadya yalaile, niyo amgamba Yesu, “Mhinizi, hake kaula! Udyamtini uuligite unyala!”

²² Yesu niyo awahitula, “Mhuwileni Mnungu. ²³ Nawagambilani ikindedi, mnt’hu yeyose anaugamba mnima uno, genda kakeduule mwe bahali, handile na kiyangayanga mwo moyo wakwe, mna anahuwila kugamba mbuli zose akuzilonga zadhika, naadamanyilwe ayo. ²⁴ Kwa ivo namigambilani, mnanda mwo kuvika na kulombeza kint’hu chochose, mhuwile kugamba mhokela, nanywe nomwikwe kiya mkulombeza. ²⁵ Nanywe mnanda mkavika, wausileni want’hu wavu wawe vileke Tati yenyu ekwe mbingu naye amiusileni uwavu wenyu. ²⁶ Mna uneva nyuwe hamkuwausila uwavu watuhu, Tati yenyu ekwe mbingu naye haamiusileni uwavu wenyu.”

Udahi wa Yesu

²⁷ Niyo wabula naho Yelusalemu, Yesu umwo eze ande mwe Nyumba nk’hulu ya Mnungu, Wakulu wa walava nt’hambiko na wahinizi wa Sigilizi hamwenga na wadala vilongozi wamwilitilaga ²⁸ niyo wamuuzi, “Weye wadamanya zimbuli izi kwa udahi wa ani? Naho ni ani akwink’hile udahi wa kudamanya aya?”

²⁹ Mna Yesu niyo awahitula, “Name neniwauzeni mbuli imwenga, umwo mnanihitula, neniwagambileni nadamanya aya kwa udahi wa ani. ³⁰ Nigambileni, ubatizo wa Yohana walawaga kwa ani? Walawaga kwa Mnungu eli kwe mbingu hegu kwa want’hu?”

³¹ Niyo wakonga kukeuza woho wenye, “Nekigeeze? Kinamhitula, ‘Walawaga kwa

Mnungu eli kwe mbingu,' naakiuze, 'Nii hamwamhuwile?' ³² Naho hakikudaha kugamba, 'Walawaga kwa want'hu.' ” Nawakawogoha want'hu kwaviya want'hu wose nawamanya kugamba Yohana andaga mlotezi we kindedi. ³³ Ivo niyo wamhitula, “Hakimanyize.”

Yesu naye niyo awagamba, “Miye name hiku-migambilani kugamba nadamanya mbuli izi kwa udahi wa ani.”

12

Mliganyizo wa wandima mwe migunda ye miz-abibu

Matayo 21:33-46; Luka 20:9-19

¹ Niyo akonga kulonga nawo kwa miliganyizo. “Handaga na mnt'hu yumwenga ahandile zabibu mwe mgunda wakwe. Niyo azungulusila nk'hindilo, asimba bome dya kukamuila zizabibu, hamwenga na kuzenga kinala. Eze ajike, niyo aika wandima mwenye, niyo aita nt'hambo. ² Lupisi wize lubule wa kwaha zizabibu, niyo amsigila mtumwa kwa wadya wandima vileke wamwink'he hant'hu hakwe mwa kiya kipatikane. ³ Wadya wandima niyo wangwila, wamtoa, na kumgamba auye haheina kumwiink'ha kint'hu chochose. ⁴ Mta mgunda niyo amsigila mtumwa mtuhu. Yudya naye niyo wangela nkwege za mwo mtwi hamwenga na kumdamanyizila soni. ⁵ Niyo amsigila mtuhu, uyo niyo wamkoma. Naho niyo awasigila watumwa watuhu wengi, mna wadya wandima niyo wawatoa watuhu hamwenga na kuwakoma watuhu. ⁶ Asigale wo kumsigila andaga

mwanawe we kilume amuungise. Niyo amsigila kwa wadya wandima kwaviya nakagamba, ‘Uyu nawamwive kwaviya ni mwanangu!’ ⁷ Mna wadya wandima niyo wagambilana, ‘Uyu niye mwana mkipe wa mta mgunda. Kimkome vileke mgunda uno winde wetu.’ ⁸ Ivi niyo wamgwila yudya mwana na kumkoma. Niyo kudula kimba chakwe kuse ko mgunda wa mizabibu.”

⁹ Yesu niyo awauza, “Haluse na atende ivivihi yudya zumbe mta mgunda we mizabibu? Naeze na kuwakoma wadya want’hu, naho mgunda udyu we mizabibu naawenk’he want’hu watuhu.

¹⁰ Hamnati kusoma Mawandiko yakulonga.

‘Diawe diya dyalemelagwa ni wazesi, dinda iwe kulu kujink’ha yose.

¹¹ Vint’hu ivi navitendwa ni Zumbe, navo vihungi mwa meso yetu?” ”

¹² Niyo wageza kumgwila Yesu kwaviya nawabunk’hula kugamba umliganyizo udyu nauwalonga woho. Mna nawakaogoha fyo dya want’hu, niyo wamleka waita zawe.

Mbuli ya kuliha kodi

Matayo 22:15-22; Luka 20:20-26

¹³ Mafalisayo watuhu hamwenga na want’hu wamwenga we dibunga dya zumbe Helode nawasigilwa kwa Yesu wakamgeze vileke wamgwile mwe milosi yakwe. ¹⁴ Niyo wamwiziila wamgamba, “Mhinizi, kimanya weye umta ikindedi, naho hukogoha ukulu wa mnt’hu, mna wahiniza ikindedi cha Mnungu kwa want’hu. Kigambile, ni vedi suwe kuliha kodi kwa Seuta ywa Kilumi? Haluse kilihe hegu kisekuliha?”

¹⁵ Mna Yesu niyo amanya udyā utondwe wawe. Niyo awahitula, “Kwa mbwai mwanigeza miye? Nink'heni ditundu vileke nidikaule.”

¹⁶ Niyo wamlagisa. Yesu niyo awauza, “Futa ne dizina idi va ani?”

Niyo wamhitula, “Ni va Seuta ywa Kilumi.”

¹⁷ Yesu niyo agamba, “Vedi, mwink'heni Seuta ywa Kilumi ayo ayakwe, yadya ya Mnungu nayo mwink'heni Mnungu.”

Niyo wamwehelwa Yesu.

Kuuyuka kwa want'hu

Matayo 22:23-33; Luka 20:27-40

¹⁸ Niyo want'hu wamwenga mwe dibunga dya Masadukayo, wadya want'hu wakugamba hakuhali kuuyuka kulawa mwe file, wamwizilaga Yesu na kumgamba, ¹⁹ “Mhinizi, Musa nakakiwandikila miko kugamba, ‘Uneva mnt'hu anabanika niyo asa mvele heena mwana, nduguye adaha kumguha yudya mvele uleke amwelekele mwana nduguye yudya abanike.’”

²⁰ Nahenda na ndugu mfungate. Yudya wa nk'hongo nakalomba mvele, niyo abanika mna hasile mwana, ²¹ wa kaidi naye niyo anguha yudya mvele, yehe naye niyo abanika haheina kwasa mwana. Niyo yalaila enga ivo kwa ndugu wa katatu. ²² Niyo woseni wadya wasigale wampala yudya mvele, mna wabanika haweina mwana weleke. Niho elo yudya mvele naye abanika. ²³ Haluse mwe dizuwa dya kuuyuka kulawa mwe file, yudya mvele naande wa ani mwe wadya wose? Kwaviya woseni mfungate nawamlomba yudya.”

²⁴ Yesu niyo awahitula, “Mwaga! Mmanya nii? Kwaviya hamuumanyize Mawandiko hamwenga no udahi wa Mnungu. ²⁵ Kwaviya waneza kuuyuka, hawalombe mna kulombigwa. Nawende enga mtumigwa ywa kwe mbingu. ²⁶ Kwe mbuli yo kuuyuka kwa want’hu wabanike, ivi ham-somile mwe kitabu cha Musa mbuli ya kaz-iti kakukweela? Hadya iwandikwe kugamba, Mnungu nakamgamba Musa, ‘Miye ni Mnungu wa Ibulahimu na Mnungu wa Isaka na Mnungu wa Yakobo.’ ²⁷ Yehe ni Mnungu wa wagima, hiyo Mnungu wa wadya wabanike. Ivo nyuwe mwagilisa!”

Sigilizi ink’hulu

Matayo 22:34-40; Luka 10:25-28

²⁸ Mhinizi yumwenga wa Miko andaga hadya naho nakeva milosi. Eze aone Yesu nakamhitula vedi yudya Sadukayo, niyo amwizila Yesu na kumuza, “Mwe Sigilizi zose, Sigilizi ink’hulu ni ihi?”

²⁹ Yesu niyo amhitula, “Sigilizi ink’hulu ni ino. ‘Tegeleza weye Izilaeli! Zumbe Mnungu ywetu ni Zumbe yumwenga ekedu. ³⁰ Muungise Zumbe Mnungu ywako kwo umoyo wako wose naho kwa moyo wako wose no kwa ubala wako yose no ludole lwako lwose.’ ³¹ Na mwiko wa kaidi ink’hulu, ‘Muunge miyao enga viya ukukeunga weye mwenye.’ Haihali sigilizi nt’huhu ikujink’ha izi zimbuli.”

³² Yudya mhinizi we Miko niyo amgamba Yesu, “Mhinizi, kulonga kindedi! kugamba Mnungu ni yumwenga naho hahali Mnungu mtuhu mna yehe. ³³ No kumuunga Zumbe Mnungu ywako kwo moyo wako wose na kwa ubala wako wose

na kwa ludole lwako lwose, no kumuunga miyao enga viya ukukeunga weye mwenye ni vedi kujink'ha kumlavila Mnungu nt'hambiko na malavo yo kokigwa.”

³⁴ Yesu naye eze aone yudya mnt'hu kamhitula vedi, niyo amgamba, “Weye hwihale no Useuta wa Mnungu.”

Kukongela hadya hahandile mnt'hu yeyose amuuzile mbuli yoyose.

Kilisito ni yuhi?

Matayo 22:41-46; Luka 20:41-44

³⁵ Yesu eze ande ahiniza mwe Nyumba nk'hulu ya Mnungu, niyo awauza, “Wahinizi we Miko wadaha vivihi kugamba Kilisito naalawe mwo welekwa wa Daudi? ³⁶ Daudi mwenye nakalonga kwa udahi wa Muye ywa Mnungu.

‘Zumbe nakamgamba, Zumbe dyangu, Wikale kulume kwangu,

mpaka aho huunga niwaike wank'hondo wako hasi he viga vako.’

³⁷ Daudi mwenye nakamgamba ni ‘Zumbe.’ Yanda vivihi Kilisito ande ywo welekwa wa Daudi?”

Yesu awafunda want'hu wande na wengele na wahinizi we Miko.

Matayo 23:1-36; Luka 20:45-47

Idifyo dya want'hu wandile hadya nawakamtegeleza Yesu kwa kinyemi. ³⁸ Niyo awagambila mwe mahinizo yakwe, “Indeni na wengele na wahinizi we Miko. Wakuungisa kugenda wavaile nk'hanzu na kulamswa kwa kutunywa mwa magwilo, ³⁹ naho waungisa

kwikala mwo ukalo wa kulongole mwe nyumba ya Mnungu na mwe zifugo. ⁴⁰ Wawahujila wabanikilwe ni wagosi zawe, uku wakaketenda kumlombeza Mnungu kwa milosi mingi. Mwe dizuwa dyo usengelo nawasengelwe masulumizo makulu”

Malavo ya mjane

Luka 21:1-4

⁴¹ Yesu ekalaga hagihi ne kindolo akawakaula kaula want’hu ivo wakugela malavo yawe mwe kindolo. Wagoli wengi wagelaga matundu mengi. ⁴² Niyo eza mvele yumwenga mkiwa abanikilwe ni mgosiwe, niyo alava watundu wakwe waidi wadodo wa matundu. ⁴³ Yesu niyo awetanga wanamp’hina wakwe na kuwagamba, “Nawagambilani ikindedi, uyu mvele mkiwa abanikilwe ni mgosiwe kagelesa kujink’ha wose wakugela matundu mwe kindolo. ⁴⁴ Kwaviya wose nawakagela visumpuule mo ugoli wawe, mna uyu mvele mo ukiwa wakwe, kagela vose viya endile navo.”

13

Yesu alonga kumoligwa kwe Nyumba nk’huluya Mnungu

Matayo 24:1-2; Luka 21:5-6

¹ Yesu viya endile naakalawa mwe Nyumba nk’hulu ya Mnungu, yumwenga mwe wadya wanamp’hina wakwe niyo amgamba, “Mhinizi, hake kaula ivo yeli yedi aya maiwe na mazengo!”

² Yesu niyo amhitula, “Wayaona aya amazengo makulu? Hadihali iwe dikuunga disigale mnanga mwa miyawe, nayamoligwe yose.”

Makunt'ho na masulumizo
Matayo 24:3-14; Luka 21:7-19

³ Yesu ekalaga mwo mnima we Mizeituni akakaula kwe Nyumba ya Mnungu, umwo Petulo na Yakobo na Yohana na Anduleya wamwizilaga kwa kinyele. ⁴ Niyo wamuuzwa, “Hake kigambile, mbuli izi nezilaile ini? Naho vilagiso vakwe ni vihi kugamba mbuli izi zi hagihi kulaila?”

⁵ Yesu niyo akonga kuwagambila, “Hangi nyuwe wenye, mnt'hu asekuwadant'hilizani. ⁶ Want'hu wengi wakadidamanyila ndima dizina dyangu kila yumwenga akagamba, ‘ni miye Kilisito!’ Ivo nawawadant'hilize wengi. ⁷ Msekogoha umwo mkeva nk'hunga za nk'hondo na seselo za nk'hondo. Yose ayo yaungwa kulaila, mnaalo udyu uheelo ukei. ⁸ Isi na itoane na isi, na useuta nawo nautoane na useuta mtuhu. Naho kila hant'hu na hande na visingisa va isi, naho na kwinde na gumbo. Mbuli izi nezinde enga viya ukukonga kwa usungu wa mvele akuunga ukweleka.

⁹ “Nyuwe nanywe kauliseni! Namgwiligwe na kwigalwa mwo kusengeelwa. Namtoigwe mwe nyumba ya Mnungu. Namguhigwe hameso ye vilongozi na maseuta kwajili yangu vileke muwone uwona wangu hameso yawe. ¹⁰ Uheelo ukei kubula, Mbuli Yedi ya Mnungu yaungigwa kubilikizwa kwa want'hu wa isi zose. ¹¹ Naho

wanawagwila na kuwegala mwe vitala, msekogoha mkafanyanya yadya mkunga mlonge. Dyodyose mkunga mwink'higwe mwo lupisi udyala longeni idyo. Kwaviya hiyo nyuwe mkulonga, mna ni Muye ywa Mnungu. ¹² Want'hu nawawalongele udant'hi ndugu zawe vileke wakomigwe, na tate nawadamanye enga ivo kwa wana wawe. Wana nawawahituke welesi uleke wakomigwe. ¹³ Want'hu wose nawamwiihieni kwa ajili yangu. Mna yudya akuunga afinyilize na kubula ko uheelo, niye akuunga ayokolwe.

Kiku ihiza dya ubanangi

Matayo 24:15-28; Luka 21:20-24

¹⁴ “Aho mkeza kuwona kiku ihiza naho kikubananga kiink'hana Hant'hu hiyo hakwe, mnt'hu akusoma akombaganye, niho wadya wandile Uyahudi wanyilikile kwe vigulu. ¹⁵ Yudya endile kulanga ye nyumba asekuseela hasi naho asekwingila mwe nyumba yakwe kuguha kint'hu. ¹⁶ Mnt'hu endile ko mgunda asequya kaya kuguha suke yakwe. ¹⁷ Mnaalo wata nda na wadya wakonk'heza niyo wakunga waonese mwe mazuwa ayo! ¹⁸ Mlombezese ni Mnungu mazuwa ayo yanase yalaile mwe nt'hondo. ¹⁹ Kwaviya mazuwa ayo nayande na masulumizo, kukongela aho Mnungu aumbile isi mpaka dyelo, naho haaize ilaile vituhu! ²⁰ Naho uneva Zumbe hanayakant'hize mazuwa ayo, hahali hata mnt'hu yuwenga akuunga ayokolwe. Mnaalo kwajili ya wadya want'hu wakwe awasagule, kayatenda mazuwa ayo yende mageke.

21 “Mwe mazuwa ayo, uneva mnt'hu anawagambani, ‘Kauleni, Kilisito eyuku!’ Hegu, ‘Ekudya!’ Msekumhuwila.” 22 Kwaviya nawalaile wakilisito wo udat'hi hamwenga na walotezi wo udant'hi. Nawadamanye vilagiso hamwenga na vihungi vileke wawadant'he hata wadya wasagulwe ni Mnungu, vinadahika. 23 Ivo nyuwe kauliseni! Kwaviya himigambilani kale yadya yakuunga yalaile.

*Kwiza kwa Mwana wa Mnt'hu
Matayo 24:29-31; Luka 21:25-28*

24 “Mwe mazuwa yadya makunt'ho yakaheza, zuwa nadigeligwe lwiza. Mnenge nawo haulave umwanga wakwe, 25 nt'hondo nazo nezigwe kulawa kwe mbingu, ludole lwa kwe mbingu nolu singisike. 26 Aho Mwana wa Mnt'hu naalaile akeza mwa mavunde kwa udahi mkulu no uwedi utendese. 27 Naye naasigile mtumigwa ywa kwe mbingu nt'endelo zose za isi vileke wawaduganye want'hu wose wasagulwe ni Mnungu, kulawa nt'hendelo imwenga ya isi mpaka nt'hendelo ya mbingu.

*Hinizo dyo mtini
Matayo 24:32-35; Luka 21:29-33*

28 “Hineni hinizo idi dya mliganyizo kulawa ko mtini. Ditambi dyakwe dinanda teke na kusuka mani, mwamanya fula zi hagihi. 29 Nyuwe nanywe iviya, mnazona zimbuli izi zikalaila, mmanyeye Mwana wa Mnt'hu e hagihi ko lwivi kwiza. 30 Naho manyeni cheleko iki hechomboke, mpaka ayo yose yakint'he. 31 Mbingu ne isi nazomboke, mna ulosi wangu hawomboke.

*Hahali mnt'hu amanyize dizuwa hegu isa
Matayo 24:36-44*

³² “Hahali mnt'hu yeyose adimanyize dizuwa hegu isa, hi mtumigwa ywa kwe Mbingu hegu Mwana wakumanya, mna ni Tate mwenye du amanyize. ³³ Indeni meso, mwikale lumwe kwaviya hammanyize isa iyo neizile. ³⁴ Neinde enga mnt'hu akuhalawa kaya, awasile wandima awo awenk'hile udahi wa kudamanya. Niyo amsiigila mwamizi ande na wengele. ³⁵ Indeni meso, kwaviya hammanyize aho akwizila zumbe mta inyumba, yadaha ikanda nekisingi hegu kilo gati hegu mazilizili hegu kilokilo. ³⁶ Anasekwiza luholuho niyo awabwiilani mgona. ³⁷ Idi huwagambilani nyuwe nawagambila na want'hu watuhu, indeni meso!”

14

*Mizungu ya kumkoma Yesu
Matayo 2:1-5; Luka 22:1-2; Yohana 11:45-53*

¹ Nayasigala mazuwa maidi kubula mwe zuwa dya kinyemi dye Pasaka na zuwa dya kinyemi dye mikate heigeligwe ugwadu. Wakulu wa walava nt'hambiko hamwenga na wahinizi wa Sigilizi niyo wazungula sila uleke wamgwile Yesu kwa upapala uleke wamkome. ² Nawalonga, “Kisekumgwila mwe wila we Pasaka inase kulaila want'hu wakatenda nk'humbizi.”

*Yesu agelwa mavuta yedi kudya Besania
Matayo 26:6-13; Yohana 12:1-8*

³ Viya Yesu endile Besania mwe nyumba ya Simoni ahumaga matana, naho andaga akadya,

niyo eza mvele yumwenga na kashupa kena mavuta yedi, naho yakuguligwa na matundu mengi. Niyo akagubula kadya kashupa na kuyetila yadya mavuta mo mtwi wa Yesu. ⁴ Want'hu wandile hadya nawaihiwa na mbuli idya, niyo wauzana, “Ni mbwai mavuta aya matana yasambazika? ⁵ Kwaviya nayakadahika kutagwa kwa utana utendese niyo amatundu ayo wenk'higwa wakiwa.” Niyo wamtivilisa yudya mvele.

⁶ Yesu niyo alonga, “Mlekeni! Kwa mbwai kumvigaviga? Mbuli adamanye kwangu ni mbuli yedi vidala. ⁷ Kwaviya mazuwa yose mnanao wakiwa, naho mwadaha kuwambiza lupisi wowose viya mkuunga. Mna miye hakiamwenga mazuwa yose. ⁸ Mvele uyu kadamanya viya adahile. Kalongola kuugela mavuta yedi umwili wangu kwa ajili ye kumoswa msanga. ⁹ Ikindedi nawagambilani, hohose hadya hakubilikizwa Mbuli Yedi mwe isi yose, ivi adamanye uyu nevilongigwe kwa kumkumbuka.”

Yuda azumila kumsezenga Yesu

¹⁰ Yuda Isikaliyote, yumwenga ya wadya wanamp'hina mlongo na waidi niyo waita kwa Wakulu wa walava nt'hambiko vileke amsezenge Yesu. ¹¹ Walava nt'hambiko wakulu weze weve, niyo welelwa, waika ndagano kumwink'ha matundu. Niyo Yuda azungula sila ye kumsezenga Yesu.

Yesu adya nk'hande ya Pasaka na wanamp'hina wakwe

12 Mwe zuwa dya nk'hongo dye migate heigeligwe ugwadu, zuwa dya kuchinja Mwanangoto wa Pasaka, awanamp'hina wakwe niyo wamuuza, “Ni kuhi ukuunga kiite kikaike lumwe uleke uidye nk'hande ya Pasaka?”

13 Niyo awasigila waidi mwe wanamp'hina wakwe, awagamba, “Iteni ko mzi, nambwilane na mgosi enule dibiga dya mazi. Mtongeleni, 14 na hadya akuunga engile, mgambileni mta inyumba, Mhinizi auza, ‘Kikuhi ichumba che wageni uleke niidye nk'hande ye Pasaka hamwenga na wanamp'hina wangu?’ 15 Yehe mwenye naawalagise chumba kikulu kimmanga kiikigwe lumwe, aho tengeni.”

16 Wanamp'hina niyo waita ko mzi, niyo wabwila iviya Yesu awagambile. Niyo waikila lumwe ink'hande ya Pasaka.

17 Ize ibuze nekisingi, Yesu niyo abula hamwenga na wanamp'hina wakwe mlongo na waidi. 18 Weze wende mo ukudya, Yesu niyo alonga, “Ikindedi nawagambileni, yumwenga wenyu, naho adya hamwenga name, naanisezenge.”

19 Niyo wengilwa ni kinyulu, no kukonga kumuza Yesu yumwe yumwe, “Haluse ni miye?”

20 Yesu niyo awagamba, “Ni yumwenga mwe nyuwe mlongo na waidi, naho yehe akuunga achank'hize hamwenga name mwe kikombe. 21 Mwana wa Mnt'hu aita enga viya awandikilwe. Mna nk'hondo yakwe mnt'hu yudya akumsezenga. Neviwagilwa mnt'hu yudya helekigwa!”

Nk'hande ya Zumbe

²² Viya wandile wakadya, niyo Yesu aguha mgate, auvikila, niyo aubendula na kawenk'ha wanamp'hina wakwe, niyo awagamba, “Guheni, uno nuwo umwili wangu.”

²³ Akajika niyo aguha ikikombe cha divai, am-togola Mungu na kuwenk'ha, wose niyo wakiny-weela.

²⁴ Niyo awagamba, “Ino niyo isakame yangu ye ndagano ikwitika kwa want'hu wengi.

²⁵ Nawagambilani ikindedi, miye heninywele naho icheleko cho mzabibu mpaka zuwa diya huunga nize ninywe wedi vitendese mwe Useuta wa Mnungu.”

²⁶ Viya weze wajike ukukema wila, niyo waita kwe lugulu lwe Mizeituni.

Yesu alotela viya Petulo akuunga amlemele

²⁷ Yesu niyo awagambila, “Kilo cha dyelo, nyose namninyilike, enga viya iwandikwe, ‘Nanimtoe mdimi,

na zingoto nazaganyike.’ ²⁸ Mnaalo ninauyuka, neninawalongoele kwiita Galilaya.”

²⁹ Petulo niyo amgamba, “Woseni wananyilika, mna hiyo miye!”

³⁰ Mnaalo Yesu niyo amgambila, “Ikindedi nakugambila weye, kilo cha dyelo, viya zogolo dikei kwila kaidi, naunilemele malavo nt'hatu.”

³¹ Mnaalo Petulo niyo agendeela ukulonga, “Hata naungigwe kubanika hamwenga na weye, hehulemele!”

Niyo wanamp'hina wose walonga iivo.

Yesu alombeza uko Getisemani

³² Niyo waita mpaka hant'hu hakwitangwa Getisemani. Yesu niyo awagambila wanamp'hina wakwe, “Ikaleni aha kidogo uleke nilombeze.”

³³ Niyo awaguha Petulo na Yakobo hamwenga na Yohana, na akonga kwingila kinyulu na usungu mo umoyo. ³⁴ Niyo awagambila, “Usungu nnanawo mwo moyo, ukula vitendese, vikudaha kunikoma. Ikaleni aha mcheleze.”

³⁵ Niyo agendeela ludodo, agwa kifudifudi na kulombeza uneva inadahika asekwingila mwe isa idya ya masulumizo. ³⁶ Niyo alombeza, “Tate, Aba! Mbuli zose kwako zadahika. Nihausile ikikombe iki cha masulumizo, mna hiyo enga viya huunga miye, mna viya ukuunga weye.” ³⁷ Aze eze, niyo awabwiila wadya wanamp'hina wakwe watatu wagona nt'hongo. Amgambila Petulo, “Simoni, haluse kugona? Hudahile kucheleza sa dimwenga du?” ³⁸ Niyo awagamba wanamp'hina wose, “Lombezeni msekwingila mwo kugezigwa. Muye yaunga, mna umwili uhwa.”

³⁹ Niyo aita vituhu kulombeza, na akalonga iviya. ⁴⁰ Niyo eza vituhu na kuwabwila wagoni kwaviya meso yawe nayanda yazama. Naho nawanda hawamanyize dya kumgambila.

⁴¹ Niyo eza malavo ya katatu na kuwagamba, “Haluseelo goneni muhumule. Yakint'ha! Isa ibula, kaula Mwana wa Mnt'hu agelwa mwe mikono ya wata wavu. ⁴² Kimaleni! Kiteni! Kauleni yudya akuunga anisezenge e hagihi.”

Yesu agwiligwa

⁴³ Viya endile mo kulonga, Yuda, yumwenga ya wadya wanamp'hina mlongo na waidi niyo abula.

Hamwenga na yehe, andaga na fyo dya want'hu wenule mabamba na malungu. Nawasigilwa ni Wakulu wa walava nt'hambiko na wahinizi wa Sigilizi hamwenga na wadala vilongozi. ⁴⁴ Yuda nakawenk'ha kilagiso kugamba, “Yudya huunga ni mlamse kwa kumbusu ni yehe mkumunga, mgwileni na kumwigala kwa kumwamila anase anyilike.”

⁴⁵ Ahadya Yuda eze abule, niyo aita kwa Yesu na kugamba, “Mhinizi!” Niyo amlamsa kwa kilagiso cha lukunde ⁴⁶ Wadya want'hu niyo wangwila na kumkaka. ⁴⁷ Yumwenga mwe wadya wakimale hadya niyo aguha dibamba dyake, amtowa nadyo mtumwa ywo Mkulu wa walava nt'hambiko na kumsenga digutwi dyakwe. ⁴⁸ Yesu niyo awagamba, “Haluse kwa mbwai kwiza na mabamba na malungu kunigwila miye enga mbavi? ⁴⁹ Mazuwa yose nahinda na nyuwe hawahiniza mwe Nyumba ya Mnungu, mna hamnigwiile. Mna aya yalaila vileke Mawandiko Yakukile yakint'he.”

⁵⁰ Niyo wanamp'hina wakwe wose wamleka na kunyilika.

⁵¹ Mbwanga yumwenga akegubike mgolole andaga akamtimila Yesu. Viya wandile wakaunga kumgwila, ⁵² niyo auleka udyo mgolole wakwe, aguluka kimbwigili.

Yesu mwe Kitala Kikulu che Wayahudi

⁵³ Niyo wamwigala Yesu kwe inyumba ya Mkulu wa walava nt'hambiko, uko walava nt'hambiko wakulu, wahinizi wa Sigilizi hamwenga na wadala vilongozi wose niyo

waduganyika. ⁵⁴ Petulo nae niyo amtimila Yesu kwa luhalehale, niyo engila ko uwa we nyumba ya Mkulu wa walava nt'hambiko niyo ekala hamwenga na wamizi, akotela moto. ⁵⁵ Niyo Wakulu wa walava nt'hambiko hamwenga na want'hu wose we Kitala che Wayahudi dya wayahudi wazungula uwona uleke wamkome Yesu, mnaalo hawaone. ⁵⁶ Want'hu wengi nawamlongela Yesu mbuli zo udant'hi, mnaalo uwona wawe hauligane.

⁵⁷ Mna want'hu watuhu niyo wakimala wakamlongela mbuli zo udant'hi kugamba, ⁵⁸ “Suwe nakimwiva akalonga, ‘Miye neniimole ino Nyumba nk'hulu ya Mnungu idamanywe kwe mikono ya want'hu, naho mwe mazuwa matatu, nenizenge nyumba nt'huhu heizengigwe kwe mikono ya want'hu.’ ” ⁵⁹ Mna hata ivo uwona uwo haupatikane.

⁶⁰ Niyo Mkulu wa walava nt'hambiko, akimaala hagati na kumuza Yesu, “Haukuhitula kint'hu chochose mwa ayo wakukulongeleza?” ⁶¹ Mna yehe niyo anyamala, hawahitule kint'hu chochose. Mkulu wa walava nt'hambiko niyo amuza vituhu, “Weye nie Kilisito, Mwana wakwe Mnungu Mtogolwa?”

⁶² Yesu niyo agamba, “Heye, miye ni yehe! Nanywe nyose nomumuwone Mwana wa Mnt'hu kekala kulume kwa Mnungu Mta Udahi, naho nommuwone akeza mwa mavunde ya kwe mbingu.”

⁶³ Mkulu wa walava nt'hambiko niyo atatula suke yakwe na kugamba, “Hakikuunga naho

uwona wowose! ⁶⁴ Mwiva ivo akumlonga vihile Mnungu. Haluse mwagaaze mwa yehe?”

Wose wamsengela akomwe.

⁶⁵ Want'hu watuhu niyo wakonga kumtweela mate, naho nawamsint'ha kwa meso na kumtoa na kungamba, “Lotela ni ani akutoile?” Niyo wank'hondo wamguha na kumtoa mikotyā.

Petulo amlemela Yesu

⁶⁶ Umwo Petulo endaga akei hadya ho uwa, mvele yumwenga andaga mtumwa ywa Mkulu wa walava nt'hambiko amwizilaga. ⁶⁷ Eze amwone Petulo akotela moto, niyo amkaulisa na kungamba, “Weye nawe nokunda hamwenga na Yesu Mnazaleti.”

⁶⁸ Mna Petulo niyo alemela na kugamba, “Himmanyize naho hikukombaganya kiya ukulonga.” Niyo afosa hadya he nk'hili, na ahadya dizogolo niyo dyaila.

⁶⁹ Yudya mndima eze amuone hadya andile, akongaga kuuiya kulonga kwa wadya wakimale hadya akagamba, “Uyu naye ni yumwenga mwa woho.” ⁷⁰ Petulo niyo alemela naho.

Ludodo ahadya naho, niyo wadya wakimale hagihi na Petulo wamgamba, “Hukudaha kulemela kugamba weye hwi yumwenga mwa woho, kwaviya weye nawe wi Mgalilaya.”

⁷¹ Petulo niyo akelisa kugamba, “Namigambilani ikindedi, Mnungu naanik'he diihiye uneva hikulonga kindedi! Himmanyize uyo mkulonga zimbuli zakwe!”

⁷² Ahadya niyo zogolo dyaila kaidi, niyo Petulo akumbukila viya Yesu amgambilaga, “Kilo cha

diyelo, viya zogolo dikei kwila kaidi, naunilemele malavo nt'hatu.” Petulo eze akumbukile ailisaga.

15

Yesu mwe kitala cha Pilato

Matayo 27:1-2, 11-14; Luka 23:1-5; Yohana 18:28-38

¹ Mtondotondo, Wakulu wa walava nt'hambiko, wadala vilongozi, wahinizi wa Sigilizi hamwenga na wat'hu wose wa kitala nawaika waikaga mzungu. Weze wajike niyo want'hu wamgela sigi Yesu na kumwigala kwa Pilato. ² Pilato niyo amuuza Yesu, “Weye niye zumbe we Wayahudi?”

Yesu niyo amhitula, “Heiye, enga ivo ukulonga weye.”

³ Wakulu wa walava nt'hambiko niyo wamziga Yesu kwa kumlongela mbuli nyingi. ⁴ Pilato niyo amuuza Yesu vituhu, “Hukuunga kuhitula mbuli! Hukuona weyao ivo wakukulongeleza kwa mbuli nyingi?”

⁵ Yesu niyo agendeela kunyamala, Pilato niyo ehelwa.

Yesu asengelwa kubanika

⁶ Pilato azoelaga kumlekela mvugailwa yumwenga want'hu wakumuunga mwe kila zuwa dya kinyemi dye Pasaka. ⁷ Mwe lupisi icho, nahenda na mnt'hu yumwenga endile mwe divugailo akwitangwa Balaba. Yehe hamwenga na wat'hu watuhu nawasaguka hamwenga na kukoma wat'hu. ⁸ Want'hu niyo wamwizila Pilato na kumlombeza vileke awakomwoele mtumwa yumwanga enga viya akutendaga. ⁹ Pilato niyo awauza wadya want'hu, “Haluse mwaunga miye

nimkomoele zumbe we Wayahudi?” ¹⁰ Nakalonga ivo kwaviya nakamanya wakulu wa walava nt'hambiko nawamlava Yesu kwa kumuwonela finju.

¹¹ Mna wakulu wa walava nt'hambiko wawatigiza want'hu wamgambile Pilato awakomoele Balaba. ¹² Niyo Pilato awauza vituhu, “Haluse mwaunga miye nidamanye mbwai na uyu mkumwitanga zumbe we Wayahudi?”

¹³ Niyo watoa lwasu, “Muwambe mo mti wa masulmizo!”

¹⁴ Pilato niyo awauza naho vituhu, “Viya ni wiihi wani uwo adamanye?”

Mna niyo wose kwa hamwenga watoa lwasu kugamba, “Awambigwe mo msalaba!”

¹⁵ Pilato nakaunga awabwedeze wadya want'hu, niyo amkomoela Balaba. Niyo amlava Yesu atoigwe mikoty, akajika awambigwe mo mti wa masulmizo.

*Wank'hondo wambela Yesu
Matayo 27:27-31; Yohana 19:2-3*

¹⁶ Wank'hondo niyo wamguha Yesu na kumwigala kwe nk'hili ya nyumba ya Pilato, mkulu we isi. Niyo want'hu wose we kitala wadugana hamwenga. ¹⁷ Niyo wamvala suke ya langi ye zambalau, niyo wadamanya taji ya miwa, no kumvala Yesu mwo mtwi. ¹⁸ Naho wakongaga kumlamsa kwa kumbela, “Ndamsa, Zumbe ywa Wayahudi!” ¹⁹ Niyo wamtoa na ngoda mo mtwi, wamtweela mate, no wamfikila madi na kumfunamila. ²⁰ Weze wajike kumbela, niyo wamhambula idya suke ye zambalau, niyo

wamvala zisuke zakwe ye mwenye na kumguha kuse vileke wamuwambe mo mti wa masulmizo.

Yesu awambigwa mo mti wa masulmizo

²¹ Mwe sila, niyo wadugana na mnt'hu yumwenga akwitangwa Simoni, mnt'hu ywa isi ya Kilene, tati yawe Alekizanda na Lufo. Mnt'hu uyo naakalawa kwe nk'honde naakaita mo mzi. Niyo wamkakalisa enule msalaba wa Yesu. ²² Niyo wamwigala Yesu mpaka hant'hu hakwitangwa Goligota, nuko kugamba “Hant'hu ha Kibela.”

²³ Niyo wamwink'ha divai ihangaywe na mti wa kunywa ukwitangwa manemane, mna Yesu kalemela kuinywa. ²⁴ Niyo wamuwamba no kuzitoela kula zisuke zakwe kwa kupilisa tundu kugamba yuhi enk'higwe ihi. ²⁵ Naho nainda yabula saa nt'hatu mtondo hadya wamuwambile mo mti wa masulmizo. ²⁶ Halanga ho msalaba hawandikagwa mbuli zikumlongeleza. “Seuta ywa Wayahudi.” ²⁷ Hamwenga na yehe, nahanda na wabavi waidi wawambigwe mwe viwambilo, yumwenga mkono wake wa kulume na mtuhu mkono wakwe wa kumoso. ²⁸ Ivo, Mawandiko yakint'ha yadya yakugamba, “Nakawambigwa hamwenga na wata uwavu.”

²⁹ Want'hu wandile wakomboka mwe sila, nawakamhomola wakasingisingisa mitwi yawe wakagamba, “Ha! Weye ukudaha kuimola Nyumba nk'hulu ya Mnungu na kuizenga mwe mazuwa matatu! ³⁰ Kehonye we mwenye, usele aho he msalaba!”

³¹ Wakulu wa walava nt'hambiko hamwenga na wahinizi wa Sigilizi niyo wambela Yesu wakalonga woho kwa woho, “Nakahonya watuhu, mna

hakudaha kukehonya yehe mwenye! ³² Leka kimuwone Kilisito, zumbe wa Waizilaeli aseele kulawa mwo msalaba mo mti wa masulmizo, naswe nekimhuwile!”

Wadya want'hu waidi wawambigwe mwe viwambilo hamwenga na Yesu nawo niyo wamliga.

File ya Yesu

Matayo 27:45-56; Luka 23:44-49; Yohana 19:28-30

³³ Ize ibuze saa mtandatu nomsi, niyo handa na lwiza mwe isi yose, naho mpaka saa kanda nomsi. ³⁴ Saa kanda nomsi, Yesu niyo alonga kwa izwi kulu kugamba, “Eloi, Eloi, lama sabakitanani?” Nuko kugamba, “Mnungu wangu, Mnungu wangu, nii kunasa?”

³⁵ Want'hu watuhu wandile hadya niyo wagamba, “Tegelezeni, amwitanga Eliya!”

³⁶ Mnt'hu yumwenga niyo aguluka na kumemeza divai igwaduke mwe disambu, niyo adigela kulanga kwe mwanzi na kumywesa Yesu, niyo agamba, “Lekeni kikaule uneva Eliya neze kumseleza mo mti wa masulmizo!”

³⁷ Yesu niyo alava izwi kulu, niyo aseleza umoyo.

³⁸ Dipazia dya Nyumba nk'hulu ya Mnungu niyo dyatatuka vipande viidi kulawa kulanga mpaka hasi. ³⁹ Mkulu yumwenga wa wank'hondo aki-male hadya eze aone viya Yesu akaseleza umoyo, niyo agamba, “Ikindedi, mnt'hu uyu andaga Mwana wa Mnungu!”

⁴⁰ Nahanda na wavele wakimale kwa hale wakakaula. Wavele awo nawanda ni Maliamu Magedalena, Maliamu mami yawe dya Yakobo

mdodo na Yose hamwenga na Salome. ⁴¹ Wano niyo watimilane naye viya andile Galilaya na kumtuma. Wavele watuhu wengi wezile naye kulawa Yelusalemu nawanda ahadya.

Kumoswa msanga ya Yesu

Matayo 27:57-61; Luka 23:50-56; Yohana 19:38-

⁴²

⁴² Neinda kisingi cha Zuwa dya kwika lumwe kwe dizuwa dya Kuhumula. ⁴³ Yusufu akulawa ko mzi wa Alimatayo, mnt'hu we kitala che Wayahudi akutegelezeswa niyo abula. Mnt'hu uyo naakagoja kwiza ko Useuta wa Mnungu. Niyo ambasa Pilato haheina kogoha na kumlombeza amwink'he umwili wa Yesu. ⁴⁴ Pilato niyo ehelwa kwiva Yesu kabanika kale. Niyo amwitanga mkulu wa wank'hondo na kumuuzua uneva Yesu kabanika kale. ⁴⁵ Naye eze agambilwe ni yudya mnk'hondo kugamba kindedi Yesu kabanika kale, niyo amgamba Yusufu akauguhe umwili wa Yesu. ⁴⁶ Yusufu niyo agula isanda, auseleza umwili wa Yesu hadya halanga na kuuwika sanda. Niyo auwika mwe kikuta kisongolwe mwe diiwe dikulu. Akajika, atongolosa iwe kulu na kudiika mo umnango wa kiya kikuta. ⁴⁷ Maliamu Magedalena hamwenga na Maliamu nine dya Yose wa haona hant'hu hadya uikigwe umwili wa Yesu.

16

Kuuyuka kwa Yesu kulawa mwe file

Matayo 28:1-8; Luka 24:1-12; Yohana 20:1-10

¹ Dizuwa dya Kuhumula dize dyomboke, Maliamu Magedalena na Maliamu nine dya

Yakobo hamwenga na Salome niyo wagula mavuta yedi uleke wakahake mavuta umwili wa Yesu. ² Mazilizili mwe dizuwa dya nk'hongo, idyo nidyo Jumapili na waita kwe kikuta. ³ Umwo wandile mwe sila, nawakeuza woho wenye, “Ni ani akuunga akakitongolosele diiwe diya mo mnanga we kikuta?”

⁴ Mna weze wakaule, niyo waona diiwe diya dikulu dyandile hadya ho mnango wa kikuta ditongoloswa kale. ⁵ Niyo wengila mwe kikuta no kumbwiila ndugu ywetu availe zisuke zing'alise.

⁶ Niyo awagamba, “Msekwehelwa, himanya mwamzungula Yesu Mnazaleti andile kawambigwa. Hahali aha, kauyuka! Kauleni hant'hu wamwikile. ⁷ Haluse iteni mkawagambile wanamp'hina wakwe hamwenga na Petulo kugamba, ‘Yesu kawalongoela kwiita Galilaya, kudya nomkamuwone enga viya awagambilagani.’ ”

⁸ Niyo wafosa kuse ye kikuta, niyo waguluka uku wakazingiza na kwehelwa. Hawamgambilga mnt'hu yeyose mbuli idya kwaviya nawakogoha.

Yesu amlaila Maliamu Magidalena

Matayo 28:9-10; Yohana 20:11-18

⁹ Yesu eze auyuke kulawa mwe file, mtootondo mwe dizuwa dya pili, niyo amlaila Maliamu Magedalena, yudya amlavaga mp'hepo mfungate. ¹⁰ Yudya mvele nae niyo aita na kuwagambila weyawe, wadya andile wakagendeela kuila na kuhongeza. ¹¹ Weze weve viya akulonga Yesu kauyuka naho kamlaila, hawahuwile.

Yesu awalaila wanamp'hina wakwe waidi

¹² Niho elo Yesu awalaila wanamp'hina wakwe waidi mwe futa nt'huhu viya wandile mwe sila wakaita kwe kaya. ¹³ Niyo wauya na kuwagambila wadya watuhu wamtimile Yesu, mna woho hawahuwile.

Yesu awalaila wanamp'hina mlongo na yumwe

¹⁴ Niho elo Yesu awalaila wanamp'hina mlongo na yumwenga Umwo wandile wakadya. Niyo awativila kwaviya waswesile mhuwi, naho nawanda wadala kuwahuwilai wadya wamuwone. ¹⁵ Niyo awagamba, “Iteni mwe isi yose mkabilikize Mbuli Yedi kwa want'hu wose. ¹⁶ Mnt'hu yeyose naahuwile na kubatizwa, naayokolwe, mna mnt'hu yeyose heekuhwila naasengelwe. ¹⁷ Wadya wakuhwila naweenk'higwe udahi wo kudamanya vilagiso, kwa zina dyangu, nawalave mp'hepo, na nawalonge kwa milosi mihya. ¹⁸ Wanatoza nyoka hamwenga na kunywa kint'hu chochose cha kukoma, hawakudaha kubanangwa. Nawageleke mikono mwa wanyonge, na wanyonge nao nawahone.”

Yesu enulwa kwiita kwa Mnungu

¹⁹ Ivo Zumbe Yesu eze ajink'he kulonga na woho, niyo enulwa kulanga kwe mbingu no kwikala kulume kwa Mnungu. ²⁰ Wana mp'hina niyo waita na kubilikiza Mbuli Yedi kila hant'hu. Naho Zumbe nakadamanya ndima na wa woho, na kalagisa kugamba e hamwenga na woho kwe vilagiso nevitimilane ne milosi yawe.

Ndagano mp'ya kwa wantu wose
The New Testament in the Nguu language of Tanzania
copyright © 2014 The Word for the World and Pioneer Bible Translators

Language: Nguu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Contributor: The Word For The World

Zigua & The New Testament in Nguu

This translation, published by The Word for the World Bible Translators and Pioneer Bible Translators, was published in 2014.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact The Word for the World Bible Translators at www.twftw.org.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-02-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

6307d7de-b501-5b20-8c25-739674dbccac